

HET SCHILD IN WOLFHEZE

De bijzondere geschiedenis van het centrum
voor blinde en slechtziende ouderen

Ulbe Anema

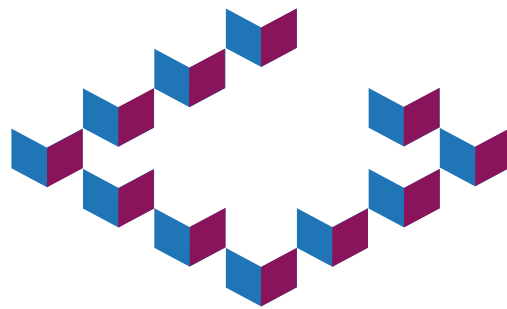

Het Schild in Wolfheze

De bijzondere geschiedenis van het
centrum voor blinde en slechtziende
ouderen

Ulbe Anema

UITGEVERIJ KONTRAST

Afbeelding schutblad voor: Luchtopname van Het Schild op 25 mei 2012
met het noorden boven (Aerophoto Eelde)

Afbeelding schutblad achter: Luchtopname van Het Schild op 25 mei 2012
met het noorden beneden (Aerophoto Eelde)

Redactie: Ulbe Anema, Edwin Frei, Frank de Vries en Jerry van de Weert

Meelezer: Dick van Veelen

Vormgeving: Uitgeverij Kontrast - Oosterbeek, www.uitgeverijkontrast.nl

Druk- en bindwerk: GVO drukkers en vormgevers BV - Ede, www.gvo.nl

Alle afbeeldingen zijn uit de collectie van de auteur, tenzij anders vermeld.

© 2012 Ulbe Anema, Wolfheze

© 2012 Het Schild, Wolfheze

ISBN: 978-94-90834-32-6

NUR: 693

De auteur en de uitgever hebben alles ondernomen om de rechthebbenden van de afbeeldingen te achterhalen. Zij die desondanks toch menen rechten te kunnen laten gelden op een afbeelding kunnen contact opnemen met de uitgever.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op welke andere manier, zonder voorafgaande schriftelijk toestemming van de auteur en Het Schild.

Ten geleide

Voor u ligt de derde uitgave over de historie van Het Schild in Wolfheze. Deze is geheel bewerkt en beschrijft de nu inmiddels ruim honderdjarige geschiedenis van de zorg voor mensen met een visuele beperking.

Het is een boeiend verhaal dat begint met het besluit van de reeds op 26-jarige leeftijd blind geworden Nicolaas Schild om een tehuis voor alleenstaande blinden op te richten. Het eindigt met de viering van het honderdjarig bestaan van het centrum in 2012. Hoogtepunt hiervan was de opvoering van het toneelstuk 'Ongezien', dat ook door H.M. Koningin Beatrix bezocht werd.

Het Schild is vandaag de dag springlevend. Het houdt in alles rekening met de visuele beperking van de cliënten. Al bij het ontwerp van de gebouwen werd gekozen voor rechte lijnen en een rechthoekige opzet. Er is veel verlichting, er zijn brede gangen, voelbare verschillen in vloerbedekking, contrasterende kleuren, brailleaanduidingen en voelbare huisnummers. Dit helpt de oriëntatie en bevordert de zelfstandigheid van de slechtziende.

Ook het dienstenaanbod is afgestemd op de visuele beperking onder meer door gesproken informatie via een speciaal kabelkrantsysteem, veel muziek en andere activiteiten voor niet-visuele zintuigen, voelbare plattegronden en een maquette om te helpen bij het thuisraken in de parktuin en in het gebouw. Het Schild beschikt over een eigen keuken met restaurant en een eigen linnenkamer.

Het Schild is er in geslaagd de menselijke maat en persoonlijke aandacht te behouden. Bewoners, familie, bezoekers en medewerkers roemen de ongedwongen en hartelijke sfeer binnen Het Schild. Busdiensten met haltes voor Het Schild en het op loopafstand gelegen treinstation maken de omgeving gemakkelijk bereikbaar.

Kortom, Het Schild is een huis om trots op te zijn. Stichting Beheer Het Schild, die Het Schild al vanaf haar oprichting financieel ondersteunt, hoopt dat u dit boek met plezier zult lezen.

Het bestuur van Stichting Beheer Het Schild:

Mr G. van de Weert
Mevrouw A.C. Hooft Graafland-van Vliet
Mr N.J. Schutte
Drs S. Sijbrandij
Mr D.J. van Dijk

INHOUD

Ten geleide	3
Het Schild nu	7
Beginjaren	11
Nicolaas Schild	
Vereeniging voor Nationale Blindenzorg	
Wolfheze(n)	
De eerste steen	
Nieuwe statuten	
De opening	
Start	
De omgeving	
Particulier bezoek van de koningin	
Nieuwe bestuursvoorzitter	
Directrice Sara Mansvelt	
Inzamelingsacties	
Verplichte dagelijkse arbeid	
Aansluiting elektrisch net	
Uitvoeringen en feesten	
Geschenken	
R. Streekstra en het ontstaan van een hervormde gemeente	
Bezoek van de koningin-moeder	
Uitbreidingen/verbouwingen	
Jaren rond de oorlog	33
Viering 25-jarig bestaan	
Oorlog	
Inkwartiering	
Bombardement	
Evacuatie	
Hotel Wolfheze	
Acties voor herbouw	
Jaren van wederopbouw	42
Bouw en betrekken van het nieuwe tehuis	
Huize 'Het Schild'	
Directrices	
Blindentuin	
Antje Rendering en het 65-jarig bestaan	
Renovatie en verbouwing	
75-jarig bestaan	
Onderzoek Universiteit Nijmegen	
Internationale Ontmoetingsweken Visueel Gehandicapten	
Directiewisseling	

Huiskrant en activiteiten Afdeling Welzijn
Vrijwilligers
Varkens en groentetuin

Jaren van nieuwbouw **51**

Aanleunwoningen
Hal
Binnentuin
Opening nieuwbouw
Verdere modernisering
Zorgplannen
Dagbesteding en tijdelijk verblijf
Naamswijziging stichtingen
Nieuwe aanleunwoningen Boslust
Tuinkamer
Toename aantal medewerkers
Volledige nieuwbouw
Drie fases van nieuwbouw
Lindenvleugel
Parkvleugel
Oranjerie
Nieuwe namen
Kunst
Tuin
Derde Schild
Opening en viering 90 jaar
Schild NieuwsNet

Jaren van groei **63**

Bosvleugel en nieuwe Tuinkamer
Hoofd Zorg en Welzijn en verdere personeelsuitbreidingen
Entreegebied en tuin
Dagbesteding Ede
Logo
Braillevoorleeswedstrijd
Museale collectie hulpmiddelen
Stemcomputer
'Pratende' Chipknipoplader
Plaats voor dorpsbewoners
Gespreksgroep
Lange dienstverbanden en vieringen
Eeuwfeest

Plattegrond **78**

Over de auteur **80**

In de parktuin van Het Schild met rechts de Parkvleugel en op de achtergrond de Bosvleugel. (foto: Linda Korf de Gidts)

Het Schild nu

Het Schild is in de honderd jaar van zijn bestaan altijd zelfstandig gebleven. Directie en bestuur (later raad van toezicht) hebben de golf van schaalvergroting door fusies aan Het Schild voorbij laten gaan. En dat is misschien maar goed ook... Want door die zelfstandigheid heeft Het Schild zijn specialisatie hoog kunnen houden. En daarin zit nu juist de kracht van Het Schild: het bieden van wonen, zorg en ondersteuning speciaal aan *blinde en slechtziende* ouderen. En niet te vergeten in de schat aan ervaring met deze bijzondere doelgroep.

Ook anno nu is er behoefte aan een centrum waar oudere blinden en slechtzienden veilig kunnen wonen met desgewenst zorg en ondersteuning en veel aandacht voor het welzijn. Het Schild voorziet in deze behoefte. Met de in een eeuw opgedane kennis en ervaring kan de zorg en dienstverlening bovendien tot in de details worden afgestemd op de cliënten.

Het Schild telt ruim 120 woningen. Voor mensen met een verblijfsindicatie en een zwaardere zorgvraag zijn er ongeveer 60 zorgwoningen. De overige ruim 60 woningen zijn aanleunwoningen. Mocht een aanleunbewoner meer zorg nodig hebben en daarmee in aanmerking komen voor een zorgwoning, dan hoeft er binnen Het Schild niet verhuisd te worden. Men kan gewoon in de eigen woning blijven wonen en hoeft zich dus niet opnieuw te oriënteren.

Ondanks de elders in dit boek genoemde zelfstandige groei in de afgelopen jaren, is Het Schild nog altijd een relatief kleinschalige zorgaanbieder. De menselijke maat is van grote waarde. De lijnen binnen Het Schild zijn kort, de benadering is persoonlijk, men kent elkaar. Het is dan ook niet verwonderlijk dat bewoners, familie, bezoekers en medewerkers vaak spreken over de vriendelijkheid van de medewerkers en de warmte die men in huis ervaart.

‘Het Schild nu’, maar ook dat waar Het Schild al meer dan 100 jaar voor staat, werd onlangs het meest treffend samengevat door één van de bewoners:

“Hier in huis valt je visuele beperking weg”

Wolfheze, juli 2012

Edwin Frei,
directeur/bestuurder

Geschiedenis van Het Schild

In 1903 worden er concerten gegeven in kleine dorpen in de omtrek van Den Haag ten bate van de stichting van een Tehuis voor Alleenstaande Blinden.

De initiatiefnemer voor dit tehuis, de heer N.M. Schild, poseert hier met de vier artiesten.

Van links naar rechts: de zangeressen Lilly Hora Adama en Marie ten Hove, N.M. Schild, zijn vriend, de blinde bariton J. Caron en de zangeres Jo van Peski. De artiesten werken pro Deo mee en er wordt veel propaganda gemaakt voor het tehuis.

Beginjaren

Nicolaas Schild

Op 30 maart 1845 wordt in Den Haag Nicolaas Martinus Schild geboren. Op vierjarige leeftijd overlijdt zijn vader. Zijn grootmoeder neemt hem bij haar in huis en voedt hem verder op. Na haar dood wordt hij lid van het gezin van zijn oom en voogd en in dat gezin blijft hij bijna zijn hele verdere leven wonen. Na zijn opleiding aan een Christelijke school wordt hij in 1863 onderwijzer aan een gemeente-burgerschool en geeft privélessen in de moderne talen. Eind 1870 heerst een pokkenepidemie en in februari 1871 treft ook Nicolaas Schild deze ziekte. Als gevolg hiervan wordt hij al op 26-jarige leeftijd blind. Hij blijft les geven en met steun van familie en vrienden zet hij zijn studie in verschillende talen voort en schrijft hij de historische roman *Heer Reijnout van Ravenhorst* die gunstig wordt ontvangen. Voor het tijdschrift voor jongeren *Bato* schrijft hij verhalen en zijn laatste werk op literair gebied is de sociale roman *Denken en Werken*.

Met zijn bezoek eind december 1890 aan Gualtherus Johannes Kolff (1846-1917), de oprichter van de Nederlandsche Blindenbibliotheek aan de Kerkhoflaan in Den Haag, doet hij zijn intrede in de blindenwereld. Hierna besluit hij zijn verdere leven te wijden aan het verbeteren van het lot van blinden. Hij leert het brailleschrift lezen en vertaalt een aantal Duitse en Engelse werken voor blinde lotgenoten.

Op de Bondsdag in 1898 in Rotterdam wordt hij gekozen tot voorzitter van de op 27 mei 1895 opgerichte Nederlandschen Blindenbond, die als zetel Den Haag heeft. Deze functie vervult hij tot 1 januari 1908.

Vereeniging voor Nationale Blindenzorg

In 1899 richt de heer Schild in Den Haag de Vereeniging voor Nationale Blindenzorg op en wordt daarvan tevens voorzitter (zelf gebruikt hij graag de naam 'president').

De vereniging wordt goedgekeurd en erkend bij Koninklijk Besluit van 27 juni 1905 en prins Hendrik aanvaardt het beschermheerschap.

In de statuten worden drie punten als doel gesteld:

1. Oprichting van een tehuis voor alleenstaande blinden.
2. Stichting van een fonds ter ondersteuning van blinden boven de 50 jaar.
3. Een renteloze-voorschotkas voor blinden.

De eerste twee doelen worden gerealiseerd.

N. M. Schild

Het eerste doel wordt bereikt door oprichting van de Stichting Te Huis voor alleenstaande Blinden op 30 maart 1904 te 's-Gravenhage, waarvan de statuten notarieel worden vastgelegd op 19 oktober van dat jaar. Voorzitter van deze stichting is de heer Schild, de vicevoorzitter is de burgemeester van Renkum jonkheer mr. Lodewijk Hendrik Nicolaas Nedermeijer, Ridder van Rosenthal, de secretaresse is jonkvrouwe Louise Henriëtte Cornelia baronesse van Hoëvell en mejuffrouw Joanna Maria Desmons is penningmeesteresse. Gestart wordt met een grondkapitaal van f. 138,-.

'De mensch kiest niet zelf zijn levensweg, want deze wordt hem aangewezen door zijn karakter, aanleg en de omstandigheden, waarover hij geen macht heeft.'

Nicolaas Schild (in 1916)

Wolfheze(n)

De heer Schild en talrijke helpers trekken door het land om belangstelling te wekken voor de oprichting van dit tehuis en geld hiervoor in te zamelen. Eind 1904 is hierdoor al f. 10.000,- bijeen en een jaar later f. 16.000,-. In mei 1908 is voldoende kapitaal bijeengebracht om een gunstig gelegen stuk grond te kopen: een 5 hectare groot terrein te Wolfheze van de erven van C. Hellingman (1837-1907). Dit is een klein gedeelte van het ongeveer 600 ha grote landgoed waar Hellingman een villapark op wilde bouwen. Voor 15 cent per vierkante meter wordt dit terrein, dat zich op 150 meter ten noorden van het station Wolfheze bevindt, eigendom van de stichting.

De basis voor het dorp Wolfheze wordt gelegd in 1843 als baron van Brakell van kasteel Doorwerth een stuk van zijn grond verkoopt voor de aanleg van de spoorlijn Utrecht-Arnhem (Rhijnspoorweg) en daarbij als voorwaarde stelt dat er een halte met wachter moet komen.

Aan het begin van de twintigste eeuw bestaat Wolfheze (toen Wolfhezen genoemd) slechts uit een station, een boerderij en zes woningen. Het station (in 1900 gebouwd) ligt aan de zuidzijde van de spoorlijn met links daarvan twee spoorwoningen. Daar tegenover staat een ontginningsboerderij/boswachterswoning uit 1875/1880 en ten noorden van het spoor ligt een blokje van vier tegen elkaar gebouwde daglonerswoningen, de zogenaamde Vierslag, uit dezelfde tijd.

In 1906 koopt de Vereniging tot Christelijke Verzorging van Geestes- en Zenuwzieken een 85 hectare groot terrein ten zuiden van de spoorlijn (inclusief de daarop gelegen ontginningsboerderij) en begint reeds hetzelfde jaar voortvarend met de bouw van een groot aantal paviljoens en personeelswoningen voor wat tegenwoordig een psychiatrisch ziekenhuis heet. Dit ziekenhuis draagt anno 2012 de naam Pro Persona. Met de komst van een blindentehuis zijn er twee instellingen, die het beeld van het kleine dorp geheel bepalen.

Het station Wolfheze, gezien vanuit het noorden, dus komend vanaf het terrein van het tehuis. Het dorp Wolfheze dankt zijn bestaan geheel aan dit station. Daardoor vestigt de Vereniging tot Christelijke Verzorging van Geestes- en Zenuwzieken in Nederland hier in 1907 haar vierde Krankzinnigengesticht, de 'Stichting Wolfheze' en ook Nicolaas Schild kiest in 1908 voor een terrein in Wolfheze door de gunstige ligging bij het station. Het station heeft dan nog niet de uitbouw rechts met balkon, zoals op deze eerste ansichtkaart. Die uitbouw komt er in 1913. Het station en de dienstwoning rechts van de spoorwegovergang zijn beiden in 1900 gebouwd. De sinds 1845 bestaande halte heeft in het begin een spoorkeet en later een spoorweghuisje als haltegebouw.

Een uit ongeveer 1875 stammende ontginningsboerderij op de noordoost hoek van het terrein van de 'Stichting Wolfheze' wordt in januari 1909 ingericht als Hulppostkantoor en woning voor de postkantoorhouder/ brievenbezorger J.E. Ottes. Zijn vrouw drijft een winkeltje in snoepgoed e.d. achter het woongedeelte van de boerderij. Tot 1921 doet de boerderij dienst als Hulppostkantoor want dan is het echte postkantoor klaar.

Het beeld van Wolfheze wordt in het begin van de 20ste eeuw geheel bepaald door de 'Stichting Wolfheze' met haar 86 hectare groot terrein met grote paviljoens, kerk, keuken, watertoren en directeurswoningen. Aan de oostzijde van het terrein ligt de Heelsumseweg die geheel wordt bebouwd met 'Ambtenaarswoningen'. Rechts vooraan de woning van de Huismeester, daarna die voor de Administrateur en daarna begint de eerste serie van vier dubbele woningen. Later worden er nog acht dubbele woningen gebouwd. Er is dan nog gasverlichting, getuige de gaslantaarn. De Heelsumseweg is een karrenspoor met een smal verhard gedeelte daarnaast.

In 1911 is er voldoende geld om met de bouw van een Tehuis voor Alleenstaande Blinden te beginnen en op 23 maart vindt de publieke aanbesteding plaats door de architect Corn. L. de Koning, met als laagste inschrijving de som van f. 82.200,-. Het gehele plan bestaat uit een middengedeelte met twee vleugels, maar eerst wordt een middenstuk met één vleugel uitgevoerd.

Per 1 augustus 1911 worden er 3% geldleningen uitgezet, nominaal f. 80.000,- verdeeld in 800 obligaties van f. 100,-. Bijna 400 worden daarvan gekocht en leveren dus bijna f. 40.000,- op.

De eerste steen

Op zaterdag 19 augustus 1911 zal de eerste steen voor het gebouw worden gelegd door prins Hendrik, die beschermheer is van de Vereniging voor Nationale Blindenzorg, maar de prins is door een sterfgeval in zijn familie verhinderd. Koningin Wilhelmina neemt die taak spontaan over. Zij spreekt bij deze eerste steenlegging de heilwens uit 'dat dit huis velen tot zege moge zijn.' De steen die op de foto in de takels hangt vermeldt echter al de naam van de prins. De tekst op de steen is:

'Z.K.H. Prins Hendrik der Nederlanden legde op 19 aug. 1911 den eersten steen van dit Tehuis gesticht door N.M. Schild pres. der Nat. Blindenzorg'.

De aankomst van de Koningin, vergezeld door de burgemeester van Renkum. Rechts de Oosterbeekse muziekvereniging 'Nooit Gedacht'. Links een hofdame en de heer Schild. (fotokaart van de Eerste Nederlandsche Rotatie Fotokaartenfabriek, Keizersgracht 130 te Amsterdam - Coll. Jan Aalderink)

De heer Schild spreekt de Koningin toe. De eerste steen hangt rechts in de takels.
(foto: Schnabel, tijdschrift De Katholieke Illustratie)

Nieuwe statuten

Op 28 juni 1912 wijzigt het bestuur bij de notaris de statuten uit 1904 van de Stichting Te Huis voor alleenstaande blinden.

Artikel 3 luidt nu:

‘Dit tehuis moet een pension zijn, waaruit alle gestichtsgeest ten strengste geweerd is en waar alleenstaande blinden, onverschillig van welke belijdenis of leeftijd, een goede huisvesting en humane verpleging kunnen vinden. Zij die dit kunnen, betalen een billijke vergoeding, later bij reglement vast te stellen, terwijl onvermogensden kosteloos worden opgenomen’.

In Artikel 4 worden de namen van de leden van de Raad van Toezicht genoemd:

‘Het Bestuur wordt bijgestaan door een Raad van Toezicht, waarin thans zitting hebben de heeren doctor I. Brevée te Oosterbeek, G. van Mesdag te Hilversum, Jos. van Raalte te Vlissingen, H.Z. Zegers de Bijll te Nijmegen en Jonkheer J. Beelaerts van Blokland te Oosterbeek.’

De opening

Dinsdag 20 augustus 1912, een jaar en een dag na de eerste steenlegging, vindt de plechtige opening van het tehuis plaats door prins Hendrik. De prins komt per auto aan bij het station en stapt daar over in het rijtuig van de burgemeester van Renkum, terwijl het muziekkorps van het Psychiatrisch ziekenhuis (toen nog krankzinnigengesticht genoemd) enige nummers speelt. Daarna rijdt men naar het blindentehuis. Voor de ingang heeft zich het Oosterbeekse muziekgezelschap *Nooit Gedacht* opgesteld, die als de prins in het rijtuig het terrein oprijdt hem met het Wilhelmus begroet. De inwijding heeft in de benedenzaal plaats, waar de heer Schild een rede houdt. Daarna zingt de blinde bariton J. Caron een inwijdingslied. Hij wordt hierbij op de piano begeleid door Anton de Rijk, de eveneens blinde organist van de Nieuwe Kerk in Amsterdam. Nadat de prins het gebouw heeft bezichtigd schrijft hij zijn naam in het Gulden Boek. Ter gelegenheid van de opening schenkt de prins f. 50,— aan het nieuwe tehuis.

Het vertrek van prins Hendrik (op foto met X aangegeven) na de opening met het rijtuig van de burgemeester. Rechts het Oosterbeekse muziekgezelschap *Nooit Gedacht* dat de prins bij aankomst met het Wilhelmus heeft begroet.

Na de openingsplechtigheid op 20 augustus v.l.n.r.: mevr. v.d. Kloot (directrice), Z.K.H. Prins Hendrik, Jhr. Nedermeijer, Ridder van Rosenthal (burgemeester van Renkum), een onbekend meisje en een onbekende dame (met een grote hoed), freule van Hoëvell (secretaresse), de heer Schild (voorzitter) en mej. Desmons (penningmeesteresse). De (enige) fotograaf heeft veel medewerking gekregen van de burgemeester, want aan het eind van het artikel in tijdschrift De Prins staat het dankwoord: 'Het voegt ons een woord van dank te brengen aan den burgemeester, voor de tegemoetkomende welwillendheid aan onzen fotograaf betoond.' (foto: Van Leer, voorpagina van het tijdschrift De Prins van 31 augustus 1912)

De eerste Ansichtkaart van het tehuis, afgebeeld op de dag van de opening met de vlag in top boven de hoofdingang. (foto: Haagsch Illustratie & Persbureau - kaart nr. 4809)

Start

Het tehuis begint met 29 inwonende blinden, is bedoeld voor alle gezindten en heeft een strikt neutraal karakter.

De gemiddelde leeftijd van de eerste bewoners is 48 jaar; de jongste bewoonster, Antje Rendering, is 20 jaar en de oudste, Clazina de Steur, 75 jaar.

Voor onvermogenen is het wonen kosteloos en van degene die het kan betalen, wordt een billijke vergoeding gevraagd. Er zijn kamers 1e, 2e en 3e klas en ook de eetafdeling heeft drie klasse-afdelingen die door het opzetten van de schuifdeuren daartussen kan worden veranderd in een grote conversatiezaal. Voor 'blindenarbeid' zijn twee kamers gereserveerd en de keuken is buiten het gebouw geplaatst om de etenslucht niet binnen te krijgen.

Een eigen elektrische installatie zorgt voor het opwekken van de stroom voor de verlichting en voor het oppompen van het water. Uit een 20 meter diepe put wordt het water opgepompt naar een groot drukreservoir in de kelder van het hoofdgebouw. Aan de huisleiding zijn meer dan 50 tapplaatsen verbonden, niet meegerekend de verschillende brandkranen op elke verdieping. Het gebouw wordt verwarmd door middel van een centrale verwarming met laagdruk-stoom.

Voor het gebouw is een gedeelte als bloementuin aangelegd en een gedeelte is boomgaard. Een moestuin om groenten, fruit en aardappelen in eigen teelt te kweken bevindt zich achter het gebouw.

De omgeving

Uiteraard heeft ook de middenstand uit de omgeving profijt van de komst van dit nieuwe tehuis. Zo worden alle meubelen geleverd door de Oosterbeekse Meubelfabriek L.O.V. (Labor Omnia Vincit - Arbeid overwint alles) en de Oosterbeeksche Courant van 31 augustus 1912 gebruikt de volgende tekst: 'Men verzoekt ons mede te delen dat bij de meubileering van het Tehuis voor Blinden te Wolfhezen de levering van 150 stuks gordijnen was opgedragen aan den heer J. Ufkes Ezn, Meubelmaker alhier.'

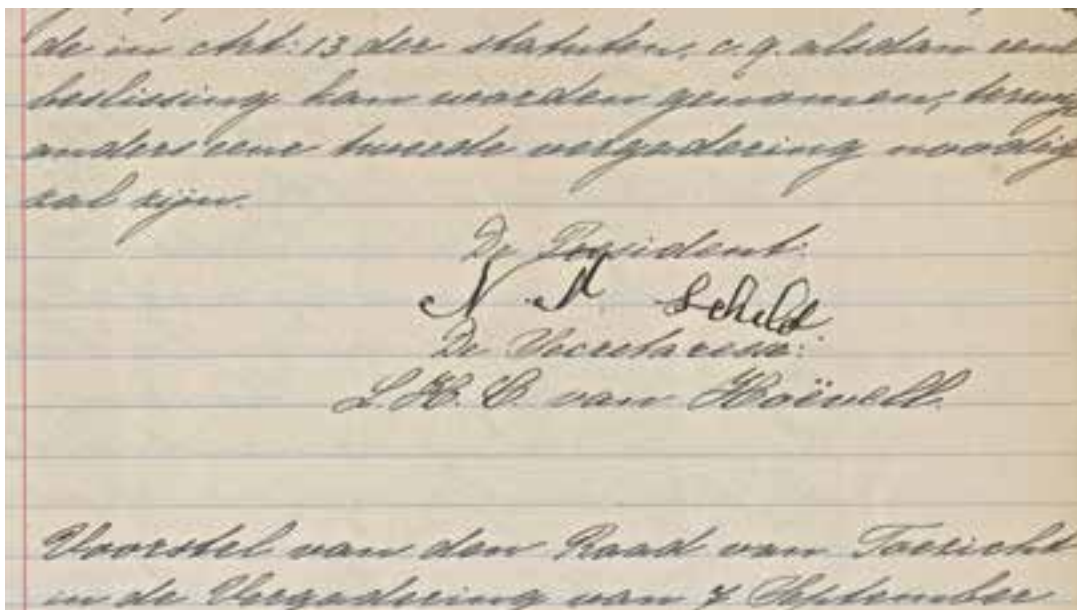
De eerste paar maanden kan men het tehuis dagelijks bezichtigen en wel 's morgens van 11 tot 12 uur en 's middags tussen 14.30 en 16.00 uur. Met name het dorp Oosterbeek leeft erg mee met het wel en wee van het nieuwe tehuis in de gemeente, wat blijkt uit het volgende bericht in de Oosterbeeksche Courant: 'Door Mevrouw de Weduwe van Eck, van Mariëndaal is ter verloting voor het aanschaffen van een orgel ten dienste van de godsdienst oefeningen in het Tehuis voor alleenstaande blinden te Wolfhezen, afgestaan eene door deze hoogbejaarde dame zelf gehaakte spreij. Loten à 50 cents zijn verkrijgbaar bij den heer L. v.d. Berg, Weverstraat, alhier.'

Particulier bezoek van de koningin

Binnen een jaar na de opening, op 28 mei 1913, brengt koningin Wilhelmina een particulier bezoek aan het tehuis. Zij wordt ontvangen door de burgemeester van Renkum en nadat het bestuur, de directrice mej. Van der Kloot en zuster Meijer aan de koningin zijn voorgesteld, wordt een rondgang door het gebouw gemaakt. Hierbij worden alle 32 bewoners toegesproken en ieder krijgt van de koningin een paar rozen. Bij haar vertrek 'gaf Zij het Bestuur de verzekering van haar grote ingenomenheid met het Tehuis.' Ter herinnering aan dit bezoek krijgt de koningin later van het bestuur een leunstoel met bankje en een kleinere leunstoel met tafeltje voor prinses Juliana aangeboden. Dit meubilair is gemaakt door een slechtziende bewoner die de koningin aan het werk heeft gezien bij haar bezoek.

Nieuwe bestuursvoorzitter

Na verschillende problemen met de heer Schild in het bestuur en ook als bewoner van het tehuis (sinds oktober 1916 woont hij in het tehuis) wordt hij op de Algemene Vergadering van het Bestuur en de Raad van Toezicht op 20 april 1917 van zijn functie als voorzitter ontheven. Jonkheer mr. H.R.A. Laman Trip (burgemeester van Doorwerth) wordt tot nieuwe voorzitter benoemd en hij zal dit blijven tot 1962. Hij is dan reeds 80 jaar en is 45 jaar voorzitter geweest! Zelden laat hij op een vergadering verstek gaan.

Zo ondertekenen de heer Schild als 'De President' en mej. Van Höevell als 'De Secretaresse' de notulen van de 'Algemene Vergadering van de Leden van het Bestuur en van den Raad van Toezicht, gehouden op de 7^{en} September 1916 te 2 uur nam. in de Bestuurskamer van het Tehuis.' De notulen zijn in die tijd zeer uitvoerig en beslaan tien bladzijden of meer! (coll. Het Schild)

Directrice Sara Mansvelt

Wegens wanbeleid worden in 1917 de dan al tweede directrice R. Wiarda en het gehele personeel, op één man na, vervangen en een nieuwe directrice en personeel benoemd. De dan 29-jarige Sara Julia Mansvelt wordt op 1 mei 1917 de derde directrice en heeft in de meer dan 25 jaar dat zij leiding geeft het tehuis tot grote bloei gebracht. Terecht is daarom in Wolfheze de aan Het Schild grenzende straat naar haar vernoemd (Sara Mansveltweg). Tegelijkertijd met haar treedt tuinman G. Buunk in dienst, die tot 1929 zijn beste krachten aan het tehuis zal geven. Deze tuinman die tevens machinist, schoenpoetser e.d. is, krijgt in 1917 f. 11,- in de week als loon en zijn ook meewerkende zoon krijgt f. 7,50. In dat jaar wordt voor hem de tuinmanswoning bij het tehuis gebouwd. Deze woning staat er nu nog (Wolfhezerweg 103) en is het enige overgebleven gebouw uit de beginjaren.

'Met de blinden schoot ik dadelijk goed op en merkte al gauw dat ze op mij gesteld waren en dat gaf mij moed voor de toekomst. Die arme mensen, wat moeten zij niet missen en toch zijn ze vol moed en zóó opgewekt; merkwaardig!'

Sara Mansvelt (op 1 mei 1917, haar eerste dag als directrice)

Op deze foto uit 1925 poseert directrice Sara Mansvelt (tweede van links) met Antonia van Vloten (assistente) en de zusters Truus van der Vlerk en Jo Horné. Zij hebben een tijdelijk zitje gemaakt voor de voordeur met glas-in-lood. Naast het natuurstenen deurportaal zijn ook glas-in-loodramen aangebracht. Rechts is de steen zichtbaar die herinnert aan de eerste steenlegging op 19 augustus 1911. (coll. Het Schild)

Inzamelingsacties

Gezien de vele aanvragen voorziet het tehuis duidelijk in een behoefte. Om verdere uitbreiding van het gebouw en het meubilair mogelijk te maken wordt een groot aantal acties gehouden. De centrale figuur bij deze acties is de actieve penningmeesteresse van de stichting mejuffrouw Desmons uit Den Haag. Vaak worden deze acties ondersteund met ansichtkaarten met een afbeelding van het tehuis of foto's van de blinde bewoners.

Er wordt ook een zogenaamde 'Kwartjes Vereeniging' opgericht, waarmee men het tehuis met 25 cent per jaar kan steunen. Een collecte in Den Haag op 30 oktober 1913 brengt het aanzienlijke bedrag op van f. 2620,-. 'Dit was mogelijk dankzij de ijver van het comité en de sympathieke medewerking van de dames collectanten' zoals de Haagsche Courant schrijft. Mevrouw C. Baronesse van der Feltz, lid van het bestuur van het tehuis, is een actieve figuur bij deze inzamelingsacties in het land.

Ook de bewoners proberen hun bijdrage te leveren voor de uitbreiding van het tehuis. Zo schrijft de Oosterbeeksche Courant van 17 januari 1914: 'De ondergeteekende beveelt zich beleefd aan tot het Stemmen van Piano's.

Billijke Conditie. Gunstige aanbevelingen staan hem ten dienste. C. Edam -
Tehuis voor Blinden te Wolfhezen.'

Zelfs worden door de bewoners kunstavonden verzorgd, zoals die van
woensdag 13 januari 1915 in het gebouw van de R.K. Volksbond te
Oosterbeek met 'Declamatie uit Wolfhezen' van de heren C. Edam, pianist
en S. Boomsma en de toneelclub Erica. De toegangsbewijzen à f. 1,- geven
tevens recht op een lot in de Nationale Verloting ten Bate der Stichting
alleenstaande Blinden.

Een ansichtkaart uit 1917 die wordt gebruikt ter ondersteuning van een inzamelingsactie.
De foto is genomen voor de veranda van het tehuis. 36 van de 43 toentertijd in het tehuis
wonende blinden poseren hier voor de fotograaf. De vierde staande persoon van links (met
witte blouse) is Antje Rendering. Zij kwam al in 1912 als 20-jarige in het tehuis en verbleef
er 71 jaar. De heer Schild, die toen in het tehuis woonde, staat niet op de foto. De tweede
persoon van rechts lijkt op hem, maar het is de 70-jarige heer Jegeer. (uitgever/fotograaf
onbekend)

Zo wordt er in de jaren twintig
ergens in een grote stad met
statige portiekwoningen
gecollecteerd voor het tehuis.
Een kwintet speelt op een
vrachtwagen behangen met
pamfletten met teksten als
'Erbarmt U' en 'Collecte'. Deze
ansichtkaart wordt verkocht
ten bate van het tehuis.
Achterop staat de tekst 'Voor
de BLINDEN van WOLFHEZEN'.

Een foto uit 1922 met de borstelmakerij voor de mannen. Eerst was deze in de rookkamer ingericht. Op de in vakken verdeelde tafel en daarachter staan de snijmachines uit Duitsland. Links achterin staat de heer De Groot die belast was met de leiding en de zorg voor de machines. In het midden staat Piet van Santen die gelijk met Antje Rendering in 1912 in het tehuis kwam en vanaf dat moment met haar een warme vriendschap onderhoudt. Meer dan een halve eeuw zullen zij 'samen' zijn (een echte relatie is niet toegestaan). Als Piet overlijdt vereenzaamt Antje toenemend. (foto/ansichtkaart: D.J. Moonen-Arnhem - coll. Het Schild)

Verplichte dagelijkse arbeid

Op voorstel van directrice Sara Mansvelt wordt in 1919 besloten allerlei arbeid aan te trekken. Niet zozeer om de inkomsten maar meer omdat, zoals zij in haar dagboek schrijft, 'het samenzijn van mannen en vrouwen onder één dak en dan zonder voldoende arbeid niet mogelijk is in de praktijk.' Op 3 september 1919 wordt besloten dat de blinden een aantal uren per dag moeten werken, van 9 tot 13 uur en van 16.30 tot 18 uur.

Aansluiting elektrisch net

Het tehuis heeft zijn eigen stroomvoorziening, maar herhaaldelijk valt het licht uit bij gebrek aan benzine en dan is het behelpen met kaarsen en fietslantaarns. Het is dan ook een feest als op 28 november 1919 aansluiting op het elektrisch net een feit wordt.

Voor de vrouwen wordt allerlei naai- en breiwerk aangetrokken. Op de foto uit 1922 is een groepje vrouwen in de muziekkamer met deze arbeid bezig met links op de achtergrond het harmonium en rechts de pianola met de kast met rollen. Ook worden de vrouwen ingezet bij huishoudelijke werkzaamheden, zoals het afwassen. Achterop de ansichtkaart die van deze foto wordt uitgegeven staat de uitnodigende tekst: 'Bestellingen hoe klein dan ook worden gaarne aanvaard'. (foto: D.J. Moonen-Arnhem - coll. Het Schild)

Uitvoeringen en feesten

Over afleiding hebben de bewoners niet te klagen. Regelmatig zijn er muziekkuitvoeringen van artiesten en voordrachtskunstenaars en ook toneelgezelschappen treden regelmatig belangeloos op om de bewoners te vermaken. Ook worden er vaak speciale excursies en wandelingen georganiseerd die met name voor blinden mogelijkheden bieden om van de natuur en van andere dingen te genieten. Elke gelegenheid om samen plezier te maken en te genieten wordt aangegrepen. Het Sinterklaasfeest, de Kerstviering, de verjaardag van Sara Mansvelt (24 juni), de jubilea van het tehuis (20 augustus), Koninginnedag (31 augustus) en nog vele andere festiviteiten worden in eigen kring met veel enthousiasme gevierd.

De muziekkamer met links het harmonium, de pianola en de grammofoon. De pianola, een piano die mechanisch muziekrollen kan afspelen, wordt in 1921 met 69 rollen aan het huis cadeau gedaan. Een jaar later krijgt men nog eens 59 rollen. De kast met de rollen is op de foto duidelijk te zien. Voor de blinden is het een feest om naar de muziek van de pianola te luisteren en de liederen mee te zingen. (uitg. D.J. Moonen - Arnhem)

De bewoner Teunis Slagboom is met voordracht en muziek een centrale figuur bij feesten en verjaardagen. Hier zit hij op zijn plek op de monumentale trap van het tehuis, waar hij regelmatig op zijn harmonica speelt bij feestelijke gelegenheden. Ook Sije Boomsma en Piet Scholten bespelen de harmonica bij feesten. (foto: Meijlink 5558 - Arnhem)

Geschenken

Giften en legaten maken het onder andere mogelijk het tehuis draaiende te houden. Regelmatig krijgt het tehuis geschenken aangeboden die het leven van de bewoners veraangenamen. Ook worden vaak grote kortingen gegeven bij de aankoop van artikelen die de bewoners nodig hebben.

Een welkom cadeau is bijvoorbeeld de 'draaitent', een naar de zon of uit de wind draaibaar paviljoen, een geschenk van de heer Braat, bewoner van villa 'De Boschhoeve' op de Buunderkamp bij Wolfheze in mei 1922.

Dit paviljoen krijgt de naam 'Zon rondom' (zie afbeelding op pagina 44) Tot mei 2012 staat dit aan de zuidkant van het terrein tot het dan wordt afgebroken in verband met de slechte staat waarin het verkeert. Er ontstaat een aantal relaties tussen de bewoners, maar het is absoluut verboden 's avonds bij elkaar op de kamer te komen. Voor vrijende paartjes is deze draaitent daarom een ideaal oord en in de avond is het een wedstrijd wie het eerste het paviljoen in de tuin bezet.

De ansichtkaart uit 1917 toont de op het zuiden gelegen imposante dwarsvleugel, die men pas ontdekt als je achter de voorgevel gaat kijken. De wingerd heeft al royaal bezit van de muur genomen en ook de tuin is reeds redelijk begroeid. Enige bewoners zitten in de schaduw tegen de achtergevel en een tweetal zit lekker in de zon tegen de muur. (16839, uitgever onbekend)

R. Streekstra en het ontstaan van een hervormde gemeente

Voor het kleine aantal hervormden in Wolfheze in de jaren twintig valt niet te denken aan het vormen van een gemeente en men kerkt in Oosterbeek. Een belangrijke rol in het toch ontstaan van een hervormde gemeente in Wolfheze vervult het Tehuis voor Alleenstaande Blinden. De godsdienst-onderwijzer R. Streekstra uit Oosterbeek verzorgt hier Bijbellezingen en diensten met Kerst. Als in 1931 het tehuis de muzieksaal krijgt worden hier - aanvankelijk zo nu en dan, en later geregeld om de veertien dagen - Bijbellezingen voor de bewoners gehouden. Directrice Mansvelt moedigt de bewoners aan de Bijbellezingen te bezoeken, en beperkt de uitnodiging daarvoor niet alleen tot de hervormden in haar tehuis. Wanneer het slecht weer is en de wegen moeilijk begaanbaar zijn, mogen ook dorpsbewoners onder het gehoor komen van de heer Streekstra.

Zo groeit dit bescheiden initiatief zelfs uit tot een wekelijkse dienst, die door zo'n vijftig blinden en een tiental dorpingen wordt bezocht.

Omstreeks 1938 wordt de heer P. Davidse, tuinbaas van het tehuis, tot ouderling gekozen. De zondagse samenkomsten zijn dan echte kerkdiensten, maar wel met een heel huiselijk karakter. Naast Streekstra, preekt regelmatig Ds. J. Brouwer uit Oosterbeek en ook veel predikanten van buiten leiden de diensten. Op deze manier is er een grote verscheidenheid aan voorgangers en dat maakt dat de kerkdiensten goed worden bezocht. Directrice Mansvelt geeft in haar dagboek regelmatig haar mening over de kwaliteit van de preken. De organist is jarenlang een van de bewoners van het tehuis, Andries Nijenhuis, die kerkorganist van de Hervormde Kerk in Velp is geweest. Hij komt in 1931 in het tehuis en is een voortreffelijk musicus, die ook veel orgelconcerten geeft in de concertzaal.

De heer Streekstra komt met het idee om het honorarium voor door hem elders vervulde preekbeurten af te dragen aan een door hem opgericht 'Kapelbouwfonds' voor het stichten van een eigen gebouw. Hiervoor preekt hij vaak in gemeenten in Friesland, het gebied waaruit hij zelf afkomstig is. Als vergoeding bedingt hij dan dat de collecte van zo'n dienst geheel aan hem wordt afgedragen voor het Kapelbouwfonds. Het in WO II (17 september 1944) verwoeste tehuis maakt de hervormden dakloos, maar in het voorjaar van 1946 schenkt de Wereldraad van Kerken een houten barak, afkomstig uit Zwitserland, aan de hervormde gemeenschap. Het gebouwtje komt in onderdelen aan, en wordt aan de Balijeweg geplaatst. Pas veel later (1958) wordt hiernaast een echte kerk gebouwd, en het fonds van Streekstra blijkt dan al te zijn gegroeid tot de som van meer dan f. 20.000,-, een voor die tijd indrukwekkend bedrag.

De houten barak uit Zwitserland die als hervormde kapel wordt gebruikt. (ansichtkaart)

Bezoek van de koningin-moeder

Op vrijdagmiddag 11 juli 1930 brengt koningin-moeder Emma een uitgebreid bezoek aan het tehuis. Van de Kamerheer van Dienst van H.M. te Soestdijk ontvangt de voorzitter van het bestuur kort van te voren een schrijven met de aankondiging van een telefoongesprek én tevens duidelijke wensen van H.M. betreffende dit bezoek: 'Ter bevestiging van het gesprek per telefoon dat ik morgenochtend met U hoop te hebben het volgende: H.M. de Koningin-Moeder hoopt a.s. Vrijdag 11 dezer de Blindeninrichting te Wolfhezen te bezoeken ongeveer tegen 4 uur. H.M. wenscht de inrichting te zien zoals deze dagelijks functioneert. Indien er meerdere bestuursleden aanwezig zijn, hetgeen niet noodzakelijk is, zouden deze in overweging gegeven worden Hare Majesteit niet bij de rondgang allen te volgen. Een eventueel aan te bieden thee na afloop van het bezoek, eenvoudig zonder

omslag!' Duidelijke taal betreffende de wensen van de koningin-moeder dus! Zij wordt kort toegesproken en door de blinden toegezongen. Daarna bezichtigt zij het hele tehuis en bezoekt alle blinden op hun kamers. Elke bewoner krijgt een boeketje bloemen en een doosje chocolade van haar en ieder is vol lof over haar eenvoud en vriendelijkheid.

In het begin van 1937 wordt bekend dat koningin Wilhelmina beschermvrouwe van het tehuis wil zijn na het overlijden in 1934 van beschermheer prins Hendrik.

Later zal koningin Juliana het beschermvrouweschap van haar moeder overnemen. Regelmatig worden door de leden van het Koninklijk Huis ook schenkingen aan het tehuis gedaan, waarvan de kranten meteen melding maken, met het bedrag erbij.

De eetzaal van het tehuis ziet er in 1922 zo uit, de mannen en vrouwen gescheiden aan lange tafels. Links staat Sara Mansvelt die toen 5 jaar directrice was. Aan de achterwand hangt het portret van de heer N.M. Schild, de eerste voorzitter van de Stichting. De heer Schild woont er zelf ook enige tijd, namelijk van oktober 1916 tot juli 1918. Op 23 februari 1920 overlijdt hij op 74-jarige leeftijd in Utrecht. Ook deze foto is later als ansichtkaart uitgegeven. (foto: D.J. Moonen- Arnhem - coll. Het Schild)

Deze ansichtkaart uit het begin van de jaren twintig toont het tehuis vanaf de Wolfhezerweg. Het gebouw heeft op dat moment een hoge bezoeker, een wagen met chauffeur wacht voor de ingang terwijl twee kinderen met hun fietsen hem vergezellen.
(uitg. Ed. Sanders - Utrecht)

Uitbreidingen/verbouwingen

In 1924 begint de eerste van een reeks uitbreidingen/verbouwingen die tien jaar zouden duren. Zo komen er een nieuwe vleugel in 1924, ziekenzalen in 1928, een nieuwe vleugel aan de voorkant met onder andere een conversatiekamer 1e en 2e klas en een muziekzaal in 1931 en een nieuwe keuken in 1934. De muziekzaal wordt mogelijk gemaakt dankzij een testamentaire beschikking van mevrouw Bisschop-Swift. Er wordt hier dan ook een koperen plaat aangebracht met de tekst 'Dit gedeelte is gebouwd van een legaat gegeven door Mevrouw Catherine Seaton Forman Swift ter herinnering aan haren echtgenoot Christoffel Bisschop 1930-1931.' Ook een aantal om het tehuis liggende stukken grond worden aangekocht, waardoor de fraaie en rustige omgeving ook in de toekomst bewaard zal kunnen blijven.

In 1933 wordt een elektrische afwasmachine in gebruik genomen, een aanmerkelijke verbetering voor het tehuis, waar voorheen de vaat met de hand moest worden gedaan.

De uitbreiding van 1924 aan de achterkant van het tehuis is goed te zien op deze ansichtkaart. De wingerd die eerst het bestaande gedeelte van gebouw sierde heeft voor deze verbouwing gedeeltelijk het veld moeten ruimen. De twee personen op de foto zijn waarschijnlijk tuinlieden van het tehuis. Bekende tuinlieden zijn G. Buunk, C. Hulstein, J. van de Glind en P. Davidse. (uitg. Brinio-Rotterdam - 2392/1)

Door de uitbreiding in 1931 ontstaat een brede voorgevel die het tehuis een imposant uiterlijk geeft. In het oude gedeelte is links naast de hoofdingang de eetzaal met daarboven de twee ziekenzalen. Boven de hoofdingang is de bestuurskamer. Weer daarboven is de bibliotheek. In de nieuwbouw rechts van de hoofdingang bevindt zich de muziekzaal met daarboven o.a. kamers voor bewoners en de zit-/slaapkamer van de directrice. (ansichtkaart: uitg. E.H.J. Bongaards, Wolfhezerweg 73, Wolfhezen)

Een luchtfoto van het dorp Wolfheze en de 'Stichting Wolfheze' uit eind jaren dertig, voor de Slag om Arnhem haar verwoestende werk doet. Het dorp is dan flink gegroeid met woningen van particulieren en van personeelsleden van het psychiatrisch ziekenhuis, winkels en villa's. Ook het ziekenhuis is uitgebreid met o.a. Sonneheerdt, voor de vooropleiding van jonge zusters (1926) en de grote Kliniek Neder-Veluwe (1935). (foto: KLM Aerocarto nr. 14928)

De in 1917 gebouwde tuinmanswoning bij Het Schild. Deze woning staat er nu nog (Wolfhezerweg 103) en is het enige gebouw dat is overgebleven uit de beginjaren. Later is er alleen een klein stuk aan de voorgevel bijgebouwd. Tuinman G. Buunk is in 1917 de eerste bewoner en is dat tot 1929. Na hem wonen er onder andere de tuinlieden Cornelis Hulstein, Piet Davidse sr. en Job van de Glind. (coll. D. Davidse)

Ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan maakt de KLM op 20 juli 1937 een luchtfoto van het tehuis. Personeel en bewoners lopen uit als het vliegtuig verschillende keren laag komt overscheren. Bij de groep mensen is nog net een stukje van het draaipaviljoen zichtbaar. Dit is bij de zogeheten Engelse Tuin waarin ook fruitbomen staan. Geheel links is de keuken. Achter het gebouw zijn de moestuinen goed te zien die de bewoners en personeel van verse groenten voorzien. (foto/ansichtkaart: Luchtfoto K.L.M. 13299)

Foto rechts: Ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan op 20 augustus 1937 is deze foto gemaakt bij de (5 jaar eerder aangebrachte) brandtrap achter de concertzaal. Het raam rechtsboven is van de zit-/slaapkamer van de directrice. Enige namen van personen op de foto: zittend van links naar rechts: Zuster Tiny, voorzitter van het Bestuur jhr. mr. Laman Trip, directrice Sara Mansvelt, bestuurslid mej. Desmons en geheel rechts gemeentesecretaris Kuit. Staande achter de heer Kuit: dokter Brevée (bestuurslid én arts van het tehuis) en links van hem de N.H. godsdienstleraar Streekstra. Staand achter Sara Mansvelt: burgemeester Talsma van de gemeente Renkum. (foto: N.V. Verenigde Fotobureaux-Amsterdam)

Jaren rond de oorlog

Viering 25-jarig bestaan

Op 20 augustus 1937 wordt het 25-jarig bestaan van het tehuis gevierd, nadat op 18 juni al met bewoners en personeel een boottocht naar Lobith was gemaakt. Het huis is van binnen en van buiten versierd met slingers van dennengroen en hei. De poort en het voorbalkon bij de bestuurskamer zijn versierd met bloemen en slingers en de hal is afgezet met gehuurde palmen. Naast de trap in de hal speelt de hele middag een strijke. Om 14.30 uur begint het feest in de eveneens feestelijk versierde nieuwe muziekzaal met zang en toespraken. In de lange rede die namens de Raad van Toezicht, Bestuur en bewoners wordt gehouden wordt de geschiedenis van het tehuis geschetst en met name de zeven nog aanwezige blinden van het eerste uur (1912) genoemd. De beschermvrouwe koningin Wilhelmina heeft via haar particulier secretaris meegedeeld dat 'zij als blijk van belangstelling in den heilzamen arbeid der Stichting een jubileumgift ter beschikking heeft gesteld.' Daarna begint de receptie in de eetzaal met een echte kelner van Hotel Wolfheze. 's Avonds is er een gezellige avond in de eetzaal en om half negen komt spontaan de Wolfhezer Fanfare en geeft een concert van een uur in de hal.

Oorlog

Op 28 augustus 1939 wordt de mobilisatie in Nederland afgekondigd en al twee dagen later wordt besloten schuilkelders bij het tehuis te graven als bescherming tegen luchtaanvallen, wat later erg goed van pas zou blijken te komen.

Op 10 Mei 1940 verklaart Duitsland aan Nederland en België de oorlog. Vluchtelingen uit Renkum en Bennekom die hun huizen verlaten vanwege de gevechten rond de Grebbelinie worden vanaf 11 mei enige tijd in het tehuis gehuisvest. Daarnaast moet ook nog onderdak worden geboden aan 14 militairen van het Duitse leger (Oostenrijkers).

De bronzen plaquette van Sara Julia Mansvelt

Op 1 Mei 1942 viert men het feit dat Sara Mansvelt 25 jaar directrice is met toespraken, cadeaus, receptie en een revue door de bewoners. Daarna is er een groot 'gastmaal' voor 110 personen en een blijspel in de muziekzaal. In september van dat jaar is de bronzen herinneringsplaquette met een goed gelijkend portret van Sara Mansvelt klaar, die daarop in het tehuis wordt aangebracht. Deze plaquette is vervaardigd door de Oosterbeekse kunstenaar Fredrik Hoevenagel (1902-1988), die eerder een goed gelijkend borstbeeld van Dr. Brevée heeft gemaakt. Dr. Brevée heeft Hoevenagel aanbevolen bij het bestuur en in de bestuursvergadering van 25 maart 1942 het borstbeeld van hem getoond. De plaquette toont het portret van de directrice en profile, daarboven staat de naam S J Mansvelt en onder het portret: 1 mei 1917 1 mei 1942. Deze plaquette heeft de oorlog overleefd en wordt in Het Schild bewaard.

Jeanette van Ronkel

De directrice wordt in het voorjaar van 1943 gedwongen vier joodse bewoners uit te leveren. Op 9 april 1943 worden drie van hen opgehaald en naar Kamp Westerbork gebracht, vanwaar zij later naar de kampen Sobibor en Theresienstadt worden afgevoerd. Daar zullen ze alle drie overlijden. Eén weet aan de Duitsers te ontsnappen. Uit vrees naar het kamp te moeten verlaten de bijziende Jeanette ('Netje') van Ronkel op de morgen van 9 april 1943, met een medebewoonster die nog iets kan zien, heimelijk het tehuis en loopt langs de spoorlijn naar Oosterbeek. Daar is ze door de medebewoonster op de trein gezet en naar Den Haag gereisd. Zij duikt in Den Haag onder bij familie van de blinde Henk v.d. Berg uit Oosterbeek. Na de oorlog komt zij in Bussum weer bij de blinden terug, die daar tijdelijk onderdak hebben gekregen.

In juli 1943 overlijdt de penningmeesteresse van het eerste uur mejuffrouw J.D. Desmons, die zo veel voor het tehuis heeft betekend. Zij heeft het tehuis f. 12.000,- gelegateerd.

Inkwartiering

Zaterdagavond 9 september 1944 wordt het tehuis bezocht door Duitse officieren die het komen bezichtigen voor de inkwartiering van 200 soldaten. Directrice Sara Mansvelt is wegens gezondheidsredenen niet in het tehuis en haar waarneemster Zuster (Do) Schweig staat hen te woord. Zondagmorgen 10 september komt de eerste groep, die bezit neemt van de muziekzaal, de bestuurskamer en de ziekenzalen. Deze soldaten vertrekken reeds woensdagavond; een tweede groep neemt hun plaats in om vrijdagmiddag het tehuis te verlaten.

Bombardement

Zondag 17 september 1944 is de dag die de geschiedenis in zal gaan als de start van de zo fataal aflopende Slag om Arnhem waar de verovering van de Rijnbrug in Arnhem het belangrijkste onderdeel van uitmaakt. In het kader van het zogenaamde 'zacht maken' van de landingsterreinen voor de honderden zweefvliegtuigen en duizenden parachutisten worden onder andere in Wolfheze vijandelijke doelen gebombardeerd. Het terrein van het Psychiatrisch Ziekenhuis is het doelwit vanwege zich daar ophoudende Duitsers (manschappen en Luftwaffe-Helferinnen, in de volksmond 'Blitzmädel' genoemd). Over het blindenhuis als vijandelijk doel wordt in de rapporten niet gesproken.

Een aantal van de bommen die het ziekenhuis missen zijn echter voltreffers voor het blindentehuis en het gebouw raakt in brand. Destijds werd verondersteld dat het blindentehuis gebombardeerd was in verband met de daar ingekwartierde Duitsers. Het bericht dat zij al vertrokken waren had Engeland vast nog niet bereikt. Later is echter gebleken dat het toeval was, louter een zeer ongelukkige samenloop van omstandigheden.

Door de dreiging die uitgaat van overvliegende vliegtuigen heeft ieder zich die morgen verzameld in de hal voor de rookzaal, zoals dat in het evacuatieplan is voorgeschreven. Dit is een veilige plaats, door sterke muren omringd en met verschillende uitgangen om de tuin in te kunnen vluchten. Na het bombardement helpt het aanwezige personeel de blinden zo snel mogelijk het huis uit te komen en wonder boven wonder wordt niemand van de bewoners en het personeel getroffen. Na uren in het open veld op de grond gelegen te hebben, kunnen allen een veilig onderdak vinden in de schuilkelders bij het nog steeds brandende tehuis.

Vier dagen en nachten wordt door 70 personen, waarvan 50 blind, onder afschuwelijke omstandigheden in de schuilkelders (eigenlijk meer een overdekte loopgraaf) doorgebracht.

Men blijft er tot het te gevaarlijk wordt als op donderdag zwaar Duits afweergeschut op het terrein wordt geplaatst. Met allerlei vervoermiddelen vertrekt men naar de Buunderkamp bij Wolfheze waar op verschillende particuliere adressen en in de zomerhuisjes onderdak wordt gevonden. Nadat men daar vijf weken heeft gebivakkeerd moet ook dit gebied worden geëvacueerd.

Deze Britse (RAF) verkenningsfoto van 17 september 1944 toont het hevig brandende blindentehuis na het bombardement. Links is een gedeelte te zien van het in 1941 door de Duitsers aangelegde spoorlijntje naar het vliegveld Deelen. Rechtsboven in het veld ligt een geland zweefvliegtuig.

Een Amerikaanse (USAAF) verkenningfoto van een gedeelte van het landingsterrein bij Wolfheze, genomen op 18 september 1944. Het noorden ligt beneden. De grote zweefvliegtuigen (gliders) liggen kriskras in het terrein en hun landingsstrepen zijn goed zichtbaar. Het gebombardeerde en uitgebrande blindentehuis ligt in de linker benedenhoek van de foto. De schuine lijn in de foto van links naar rechts is de spoorlijn van Arnhem naar Utrecht en links daarboven ligt het dorp Wolfheze met het terrein van het psychiatrisch ziekenhuis.

Evacuatie

Woensdag 25 oktober 1944 vertrekt men met twee bussen en een open wagen van het Rode Kruis via Scherpenzeel naar Bussum, waar onderdak wordt gevonden in het Instituut tot Onderwijs van Blinden en Gesticht voor volwassen Blinden, aangezien de kinderen van dit instituut na de vakantie niet meer terug kunnen keren.

In deze op blinden ingestelde omgeving met een grote tuin en een mooie

bibliotheek wordt door de ongeveer 50 blinden, een tiental personeelsleden en vijf onderduikers (die al hun tijd aan de blinden besteden) de moeilijke hongerwinter van 1944/45 doorgebracht. 5 Mei 1945, de capitulatie van Duitsland, wordt in Bussum plechtig en enthousiast gevierd met een wijdingsdienst, toepasselijke gedichten en liederen.

Zuster Do (Theodora Schweig) neemt op voortreffelijke wijze de leiding waar van de zieke directrice Sara Mansvelt tijdens bombardement, verblijf op de Buunderkamp en evacuatie in Bussum. Per 1 februari 1945 wordt Sara Mansvelt op haar verzoek om gezondheidsredenen ontslag als directrice verleend.

Zuster Do (Theodora Schweig), de waarnemend directrice tot 1 november 1945.

Zij trouwt daarna met Ingvar Kristensen, die samen met zijn broer Bjarne ondergedoken heeft gezeten bij de blinden in Bussum. De broers hebben namelijk geweigerd de loyaliteitsverklaring aan de Duitsers van maart 1943 te tekenen. Het gezin van de Leidse professor Kristensen bezit het huis Roestenburg in Oosterbeek en daar duiken de broers onder.

De evacuatie van Oosterbeek na de mislukte Slag om Arnhem in september 1944 doet de familie (vader, moeder, 2 zonen en dochter Gunhild) in Wolfheze belanden en samen met de blinden vertrekken ze naar het Gooi. De broers duiken daar bij de blinden onder en hier ontstaat de band tussen Zuster Do en Ingvar.

Een ansichtkaart met het hoofdgebouw van het Instituut in Bussum. In het gebouw rechts zijn de blinden uit Wolfheze ondergebracht tijdens de evacuatieperiode. (uitg. Weenenk & Snel)

Op deze foto van vlak na de oorlog is te zien wat overbleef van het eens zo prachtige tehuis. Praktisch niets kon worden gered uit de vuurzee en wat overbleef werd door de Duitsers gestolen. Al die oude dingen die nooit te vervangen zijn, de schrijf- en braillemachines, de pianola en piano's, de mooie braillebibliotheek van meer dan 3000 banden, de fraaie meubelen, de kleren, alles ging verloren. (foto: Langevoort-Oosterbeek - B4745)

Hotel Wolfheze

Op 19 september 1945 keren de blinden terug naar Wolfheze. Niet naar het vertrouwde tehuis aan de Wolfhezerweg, want daar is nog slechts een trieste puinhoop van over, maar naar het provisorisch herstelde Hotel Wolfheze. Voor f. 700,- per maand wordt Hotel Wolfheze gehuurd, inclusief de kinderspeelzaal en de drie autoboxen, maar met uitzondering van het omliggende terrein. Er wordt een gedetailleerde inventarislijst gemaakt aan het begin van de huurperiode, waarop duidelijk is aangegeven dat een deel van de inventaris in beschadigde toestand is door de oorlog.

Voor de hoofdingang van Hotel Wolfheze wordt deze foto gemaakt van de groep blinden en personeel in 1946/1947. Rechtsboven, naast het bordje 'Tapvergunning', staat directrice A. Sluis. Zij volgt in november 1945 Zuster Do op en wordt voor een jaar tot tijdelijk directrice benoemd, om daarna directrice te worden. Ook deze foto wordt gebruikt voor een inzamelingsactie ten bate van een nieuw tehuis. (foto: Langevoort-Oosterbeek - B4745)

Gezicht op Hotel Wolfheze met het rustieke bruggetje over de Papiermolenbeek. Zo ziet het hotel er uit als de blinden er verblijven (september 1945 - januari 1950). In de periode '40-'45 hebben een tijd lang Duitse militairen in het gebouw gewoond en er erg huis gehouden. Ook van de gevechten van de 'Slag om Arnhem' heeft het gebouw te lijden gehad. (Uitgave Jos Pe - Arnhem)

Acties voor herbouw

Meerdere acties volgen om aan de financiën te komen voor een nieuw tehuis. De bekende Oosterbeekse schrijfster Tony de Ridder wordt bereid gevonden een boekje te schrijven over de gebeurtenissen in het tehuis in september 1944. 'Ook blinden waren helden!' is de titel en een oproep om geld te storten voor de nieuwbouw vergezelt dit boekje. Zij baseert haar verhaal op het verslag dat de blinde bewoonster Wil Tulling heeft laten opschrijven.

Een rebus om geld in te zamelen verschijnt in 1947 in alle belangrijke Nederlandse kranten. De prijzen zijn typerend voor die naoorlogse tijd: 1e prijs een eetkamerameublement, verdere prijzen een clubfauteuil, een staande schemerlamp en vele huishoudelijke artikelen. Door 50 cent (of meer!) aan postzegels te plakken, bóven het porto van 7,5 cent, steunt men de herbouw van het door oorlogsgeweld vernielde tehuis. Bij een rebus in januari 1950 wordt elke dag in die maand een dames- of herenjas onder de inzenders verloot en bovendien na 31 januari nog eens 20 jassen onder de goede oplosers.

Een inzender van de rebus schrijft op de achterkant van deze kaart: 'Uw rebus, die ik in 'het Parool' vond, zend ik hierbij, opgelost, terug. Omdat mijn weekgeld, dat ik als scholier krijg, niet zo bijzonder hoog is, heb ik geprobeerd het gemis aan geld aan te vullen met een prentje. Ik wens U met Uw actie veel succes!'
(coll. Het Schild)

Jaren van wederopbouw

Bouw en betrekken van het nieuwe tehuis

De schade aan onroerend goed bedraagt f. 269.740,- en aan bedrijfsuitrusting f. 85.000,-. Dankzij het geld van de Wederopbouw, het geld van de Herstelbank (Maatschappij tot Financiering van het Nationaal Herstel B.V.) en veel eigen middelen, kan in november 1948 eindelijk begonnen worden met de herbouw van het tehuis. Met een kleine plechtigheid wordt op 25 mei 1949 rechts van de geplande hoofdingang een gedenksteen geplaatst die herinnert aan bombardement en nieuwbouw, met als tekst 'Door oorlogsgeweld verwoest 17 september 1944. Herbouwd in 1949.' Daarboven wordt later de eerste steen uit 1911 geplaatst. De bouw vordert gestaag en in januari 1950 is het eindelijk zo ver. Na bijna 4,5 jaar in Hotel Wolfheze gewoond te hebben, betrekken 41 bewoners het nieuwe blindentehuis op de vertrouwde plek aan de Wolfhezerweg. In het nieuwe gebouw komt geen werkplaats meer, maar er is nog steeds gelegenheid de dag niet werkloos door te brengen. Voor de dames wordt breiwerk aangetrokken en voor de heren schrijfwerk. Een flinke bibliotheek maakt dat men naar hartenlust kan lezen.

Ook in dit nieuwe tehuis kan men verpleegd worden in drie klassen, wat alleen tot uitdrukking komt in de kamers. In de 3e klasse heeft men kleinere kamers dan in de 2e klasse, waar men een flinke zit-slaapkamer heeft. In de 1e klasse heeft men zelfs een zit- én slaapkamer. Begin 1951 is reeds f. 361.740,- besteed aan herstel/vervanging van het onroerend goed en f. 105.750,- aan de bedrijfsuitrusting. Aan herstel van beide categorieën moet op dat moment nog f. 6.916,- en f. 2.794,- worden uitgegeven.

Huize 'Het Schild'

In de beginperiode van het nieuwe gebouw wordt er een prijsvraag uitgeschreven onder de bewoners voor een nieuwe naam van het tehuis, tot nu toe gewoon 'Tehuis voor Blinden' genaamd. Het wordt Huize Het Schild; symboliserend enerzijds de bescherming en de geborgenheid en anderzijds het vertrouwen en de bemoediging die een schild biedt. Tevens herinnert de naam aan de oprichter, de heer Schild. Met de 49 bewoners wordt in intieme kring in augustus 1952 het 40-jarig bestaan van het tehuis herdacht en wordt een tocht naar de Panoramahoeve bij Bennekom gemaakt.

In december van dat jaar wordt het aantal van 50 bewoners gehaald, hetgeen men als een mijlpaal beschouwt.

Begin jaren zestig wordt door aannemer Rixsen uit Oosterbeek de recreatiezaal gebouwd, aan dezelfde kant van het gebouw waar vroeger de muziekzaal was, maar buiten de contouren van het oude gebouw.

Ook het nieuwe gebouw heeft een brede voorgevel aan de straatkant en de achtereuleug (eerst nog bescheiden van omvang) is op dezelfde wijze als bij het oude gebouw tegen de voorgevel geplaatst. Links naast de hoofdingang is de eetzaal die, net als in het begin bij het oude tehuis, als recreatiezaal moest worden gebruikt. Ook de keuken is op dezelfde plaats, geheel links, gesitueerd. Het nieuwe gebouw heeft evenals het oude gebouw een klokkenstoel met een luidklok op het dak. De op deze kaart aanwezige wingerd zal later geheel bezit nemen van de voorgevel en een geheel groene façade maken. Bij de in 1983 voltooide verbouwing moet deze het veld ruimen en blijft de gevel onbegroeid. (uitgave Sig. Mag. L. v.d. Berg, Wolfheze)

Directrices

In oktober 1966 overlijdt directrice Laurendina Tinga op de leeftijd van 59 jaar. Zij was in augustus 1958 directrice A. Sluis opgevolgd. Mevrouw Tinga had een zwakke gezondheid, maar was een sterke persoonlijkheid. Door haar sterke geest was zij in staat haar lichamelijke zwakheden ruimschoots te compenseren, waardoor zij als directrice veel voor Het Schild heeft kunnen betekenen. Zij wordt opgevolgd door mejuffrouw S.G. Broos, die tot 1970 directrice is. Zij wordt uiteindelijk zelf blind en heeft nog enkele jaren in Het Schild gewoond. Ans Kremer volgt haar op tot 1973. Saakje Ruisch neemt deze functie daarna waar, tot zij in het jaar daarop directrice wordt.

Mej. A. Sluis heeft 15 jaar aan het hoofd van het Zusterhuis voor Verpleegsters in Arnhem gestaan en wordt per 1 november 1945 als tijdelijk directrice aangesteld. Na een jaar wordt zij directrice en zij is dat tot augustus 1958.

Blindentuin

In 1964 wordt een blindentuin aangelegd die door de Rotary Clubs van Arnhem, Arnhem-Oost en Oosterbeek is betaald. Tuinarchitecte Cath. Polak Daniëls heeft de tuin met veel geurende planten en bloemen en gemakkelijk te herkennen paden met geleidelijnen ontworpen.

Op 21 februari 1969 wordt een nieuw achtergedeelte in gebruik gesteld, wat het gebouw praktisch weer de omvang geeft van het vroegere gebouw en geschikt maakt voor 70 bewoners.

In het Rusthuis 't Huis te Bennebroek overlijdt op 18 mei 1971 de oud-directrice Sara Julia Mansvelt op 83-jarige leeftijd.

Op de overlijdenskaart wordt zij genoemd als 'oud-directrice van het voormalig "Tehuis voor Alleenstaande Blinden" te Wolfheze' en zij wordt getypeerd met de woorden 'Haar hartelijk medeleven met anderen, verbond haar met velen. Haar geloofsvertrouwen deed haar haar leven in al zijn schakeringen blijmoedig ervaren.'

Deze foto laat een gedeelte van de net aangelegde blindentuin zien. Bij de planten staat een bordje met de naam van de plant, zowel in braille als zwartdruk. Sommige planten zijn in hoge bakken op voelhoogte geplaatst. Op de achtergrond is het uit de jaren twintig daterende draaipaviljoen 'Zon rondom' te zien.

Antje Rendering en het 65-jarig bestaan

Op vrijdag 30 september 1977 wordt het 65-jarig bestaan van het tehuis gevierd; daarmee samen valt het feit dat Antje Rendering 65 jaar lang bewoonster is.

Deze dag wordt gevierd met toespraken, cadeaus en een diner.

Een feestavond met een muziekgezelschap, een conferencier en kunstfluiten en jodelen door de bekende Olga Lowina besluit deze herdenking.

Op 9 mei 1983 overlijdt Antje Rendering, op 91-jarige leeftijd.

Antje Rendering en haar vriend Piet van Santen voor Hotel Wolfheze in 1945. Beiden zijn bewoners van het eerste uur (1912).

In het begin van de jaren zeventig wordt deze foto gemaakt van de erg geliefde tuinbaas Jacob (Job) van de Glind. In 1936 wordt hij tuinknecht bij het tehuis en tot zijn 65e jaar in 1976 (40 jaar!) werkt hij op Het Schild. Hij trouwt in 1938 met Hendrika van Velthuizen (Heintje) en zij gaan in 1952 in de tuinmanswoning bij het tehuis wonen als tuinbaas Piet Davidse sr. deze verlaat. Job is de broer van Corrie van de Glind, een schoondochter van Piet Davidse sr. (foto: Corrie Broos - coll. S. Ruisch)

Renovatie en verbouwing

In 1977 worden op het terrein vijf geschakelde personeelswoningen en gescheiden daarvan ook garageboxen gebouwd. In 1979 wordt gestart met de bouw van een dubbel woonhuis voor personeel aan de nabij gelegen Duitsekampweg (no. 3 en 5) dat in 1980 wordt betrokken.

In het begin van de jaren tachtig wordt besloten tot een grondige renovatie en verbouwing van Het Schild. Om aan de voorwaarden te voldoen voor het verkrijgen van de zo noodzakelijke subsidie, moet de capaciteit die in 1969 was opgevoerd van 55 naar 70 personen, echter worden teruggebracht van 70 naar 60 personen. Van twee kamers wordt één kamer gemaakt en ieder krijgt een eigen wc en douche. Tot dan toe deelde men een gemeenschappelijke douche en toilet op de gang. Omdat het personeel toch niet meer intern is (hoeft te zijn) wordt de personeelsvleugel omgebouwd en worden daar ook kamers voor bewoners gemaakt. Na deze renovatie/verbouwing, die lange tijd in beslag neemt, wordt op 18 november 1983 het vernieuwde gebouw en de tuinen officieel heropend met vele genodigden.

Een foto van de binnentuin, gemaakt op 18 november 1983. Midden op de achtergrond is de entree met hal en trap naar de eerste etage, links de westvleugel en rechts de noordvleugel. (foto: coll. Het Schild)

Voor het jubileumboekje van 1987 (75 jaar) wordt deze foto gemaakt van de voorkant van Het Schild. Links van de hoofdingang is de eetzaal, rechts kamers van bewoners en geheel achteraan een gedeelte van de recreatiezaal. Op de voorgrond de nieuw opgemetselde, 20 meter diepe, put die nog uit 1912 stamt en in de oorlogstijd het dorp Wolfheze gedurende enige tijd van water voorzag. In september 1942 wordt een nieuwe pomp in de welput aangebracht om bij het defect raken van de waterleiding steeds water te hebben.

75-jarig bestaan

20 augustus 1987 bestaat Het Schild 75 jaar. Op verschillende manieren wordt er aandacht aan dit vijftiende lustrum besteed. Op de lustrumdag zelf wordt er in de namiddag voor de bewoners een feestelijke maaltijd geserveerd. Op donderdag 24 september start de echte viering van het 75-jarig bestaan van het tehuis met een officieel gedeelte, dat o.a. wordt bijgewoond door minister mr. drs. L.C. Brinkman van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur. Door de voorzitter drs. A.I. van der Harst wordt hem het eerste exemplaar van het ter gelegenheid van dit jubileum door Ulbe Anema samengestelde herinneringsboekje aangeboden. Daarna maakt de minister een rondgang door het huis, bezoekt enkele bewoners op hun kamer en bezichtigt de ingerichte foto-expositie en tentoonstelling van hulpmiddelen. 's Middags maken 350 belangstellenden van de gelegenheid gebruik om tijdens de Open Dag een kijkje in Het Schild te nemen. Op vrijdagavond 25 september wordt in een grote feesttent op het terrein het lustrum besloten met een gezellige feestavond voor bewoners, vrijwilligers, personeel en bestuur. Het trio Match speelt swingende muziek en het hoogtepunt van de avond is het tweedelig optreden van de

zangeres Wieteke van Dort. Eerst als zangeres en dirigent in de 'Kun-je-nog-zingen'-potpourri van oude bekende volksliedjes en daarna als het bekende Indische typetje Tante Lien met herinneringen aan vervlogen tijden in ons Nederlands Indië.

Ter gelegenheid van het 75-jarig bestaan is deze foto gemaakt in de tuin van Het Schild. Het gehele personeel en bestuur poseert voor de fotograaf. Directrice S. Ruisch staat op de tweede rij, vijfde van links, tussen twee mannelijke bestuursleden. Uiteraard ontbreekt Tante Hein, de vrouw van de vroegere tuinman Job van de Glind, die altijd actief en betrokken is bij het tehuis niet op deze foto. Zij heeft het net uitgereikte jubileumboekje in haar handen. Net zoals op de jubileumfoto van 1937 worden ook hier de reeds gekregen bloemstukken voor de groep geplaatst.

Onderzoek Universiteit Nijmegen

In opdracht van Het Schild wordt in 1988, door het Instituut voor Toegepaste Sociale Wetenschappen van de Katholieke Universiteit van Nijmegen, een onderzoek verricht naar zorg voor oudere slechtzienden en blinden in Gelderland.

De onderzoeksresultaten zijn voor opdrachtgever Het Schild aanleiding om binnen de mogelijkheden die de instelling heeft, stapsgewijs haar ondersteunende activiteiten uit te breiden en de regionale hulpverlening impulsen te geven bij de opvang van en voorlichting aan blinden en slechtzienden. Met voorlichting aan onder meer de eerstelijnszorg wordt aangesloten bij het overheidsbeleid dat gericht is op regionalisering van hulpverlening aan blinden en slechtzienden en een verschuiving van intramurale naar extramurale ouderenzorg.

Internationale Ontmoetingsweken Visueel Gehandicapten

Op initiatief van de Wolfhezenaren Jan Aalderink, Piet Davidse jr. (beiden werkzaam op Het Schild) en Ulbe Anema wordt in 1988 de Stichting Internationaal Visueel Gehandicapten Contact opgericht. De doelstelling van deze stichting is 'het bevorderen van de integratie van visueel gehandicapten en het laten kennis maken met Nederland' en daarnaast 'het bevorderen van vriendschappelijke contacten tussen deelnemers uit de verschillende landen'. Dankzij veel sponsors, donateurs, het organiseren van rommelmarkten e.d. wordt het geld bijeengekregen voor het organiseren van een ontmoetingsweek in Wolfheze. De eerste internationale sport- en ontmoetingsweek wordt in augustus/september 1988 op het terrein van Het Schild gehouden. 35 deelnemers uit 11 verschillende landen doen aan deze week mee. De deelnemers komen uit Koeweit, Denemarken, Oostenrijk, Frankrijk, Polen, België, Finland, Zwitserland, Zweden, Noorwegen en Nederland en kunnen rekenen op 15 Nederlandse begeleiders. Er wordt overnacht in twee grote legertenten op het terrein, maar de maaltijden en binnenactiviteiten vinden in de recreatiezaal van Het Schild plaats. Voor de 55 personen wordt die week extra gekookt door de koks van Het Schild Paul Berendsen en Arend Poot. Op het programma staan o.a. een tandemfietstocht op de Veluwe, sport- en spelactiviteiten, lezingen over Nederland en De Slag om Arnhem, een bezoek aan het Openluchtmuseum in Arnhem en ook wordt door de deelnemers de Airborne-wandeltocht in Oosterbeek gelopen. In juli/augustus 1991 wordt voor de tweede keer een ontmoetingsweek georganiseerd met 30 deelnemers uit 10 verschillende landen, maar dan is Jeugdherberg De Zilverberg in Doorwerth het verblijf van de deelnemers en wordt Het Schild in een excursie bezocht.

Directiewisseling

Op 27 april 1990 wordt afscheid genomen van de directrice Saakje Ruisch die 16 jaar het huis op zeer bekwame en betrokken wijze heeft geleid. In 1957 begon zij in de linnenkamer van Het Schild. Het dienstverband van mevrouw Ruisch omvat dus 33 jaar, waarmee zij dat van Sara Mansvelt overtreft. Haar opvolgster wordt Hilde van Vlaanderen die directrice is tot het najaar van 1993.

Huiskrant en activiteiten Afdeling Welzijn

Het Schild heeft inmiddels een eigen huiskrant, SER (Schild en Regio) genaamd, die elke week op een cassette wordt ingesproken. Deze huiskrant is in 1984 opgericht door de activiteitenbegeleider Jan Both, die zelf blind is. De cassette van 2 x 45 minuten met gesproken tekst en muziek wordt elke donderdag gemaakt en elke zaterdag vinden ruim honderd abonnees de cassette in de bus. De SER bevat allerlei wetenswaardigheden van en over

Het Schild en bevat tevens een artikelenselectie uit de regionale pers. De krant drijft op de medewerking van enkele enthousiaste vrijwilligers, die de artikelen selecteren en inlezen.

De medewerkers van de Afdeling Welzijn zijn de stuwende kracht achter de vele activiteiten die op Het Schild voor de bewoners worden georganiseerd. Met regelmaat worden er avonden georganiseerd waarbij met veel enthousiasme door bewoners en personeel wordt opgetreden. Het is geweldig te zien hoe iedereen zijn best doet om de avond tot een succes te maken.

Jan Both op 12 mei 2010 bij de viering van zijn 25-jarig dienstverband, samen met Corrie van Bruxvoort, medewerkster uit de linnenkamer, die ook 25 jaar in dienst is. (foto: Linda Korf de Gidts)

‘Tijdens mijn werk verbaast het bezoekers na een tijdje met mij gesproken te hebben, dat ik ook een visuele beperking heb.’

Medewerkende Welzijn Jan Both

Vrijwilligers

Het Schild kan in 1990 een beroep doen op ongeveer 55 vrijwilligers. Een groot deel van de activiteiten en bezigheden voor de bewoners is aangewezen op deze hulp, aangezien vaste krachten hier geen of te weinig tijd voor hebben. In 2012 bedraagt het aantal vrijwilligers al 85. Zonder hen is het exploiteren van een centrum als Het Schild niet mogelijk.

Varkens en groentetuin

Eind jaren '80 wordt er gestopt met het houden van varkens voor de spoeling van de keuken. Alles wat er aan afval en resten uit de keuken komt ging tot dan toe naar de 18 varkens (2 koppels van 9), maar als er meer en meer wordt ingekocht in plaats van uit de tuin gehaald, wordt de spoeling te dun om deze varkens hier nog te mee kunnen voeden.

In het verslag dat de penningmeester uitbrengt op de vergaderingen van de Raad van Toezicht en het Bestuur wordt regelmatig melding gemaakt van aankoop van biggen (in 1964: 6 stuks voor f. 456,-) en de verkoop van varkens (in 1964: 5 stuks voor f. 1.149,85).

Daarna wordt ook het verbouwen van allerlei groentes in de tuin afgebouwd omdat inkoop voordeliger is dan het hele proces van oogsten, schoonmaken, koken en invriezen.

Jaren van nieuwbouw

Aanleunwoningen

In oktober 1991 wordt een aanvang gemaakt met een opzienbarende nieuwbouw in de vorm van een dwarsvleugel aan de zuidkant van het H-vormige gebouw, waardoor een carré ontstaat. Deze vleugel met twee verdiepingen telt 12 nieuwe aanleunwoningen voor één of twee personen. Als een aanleunwoning door twee mensen wordt bewoond, is het een voorwaarde dat een van beiden een visuele beperking heeft. Blinde of slechtziende ouderen kunnen in een aanleunwoning geheel of gedeeltelijk zelfstandig wonen. De gelijkvloerse wooneenheden bevatten een hal, woonkamer, slaapkamer, badkamer en een keuken. Elke woning beschikt over een terras of balkon. Op voorstel van de bewoners krijgt het woongedeelte van deze vleugel de naam Boslust.

Hal

In het midden van de nieuwe vleugel bevinden zich de hal en receptieruimte met de nieuwe hoofdingang, waardoor de inrit vanaf de Wolfhezerweg wordt verplaatst richting het dorp. In de hal krijgt lange tijd de van voor de oorlog daterende, eikenhouten collectebus die door Meubelmakerij Reijtenbagh uit de Annastraat in Oosterbeek is vervaardigd een plaats. In deze vleugel bevinden zich bovendien nieuwe ontmoetingsruimten, recreatiezaal, oefenen bewegingsruimte, bibliotheek/audiotheek, winkeltje en kapsalon.

Binnentuin

De nu geheel omsloten en beschutte binnentuin tussen de vleugels wordt een nóg veiliger wandel- en verblijfplaats voor degenen die de uitdaging van het grotere wandelgebied rondom het huis niet aandurven of aankunnen. Twee markante oude bomen in de tuin, een kastanje en een acacia, worden bij deze nieuwbouw gespaard.

Architectenbureau Vos, Ten Broeke en Van Wely uit Velp tekent voor het ontwerp met markante details in kleur en vorm die een eigentijds accent aan het gebouw geven. Met deze nieuwbouw is een bedrag van ongeveer vier miljoen gulden gemoeid.

Opening nieuwbouw

Al in november 1992 betreft de eerste bewoner een nieuwe aanleunwoning. Door de bewoners wordt ter gelegenheid van deze nieuwbouw een staande klok aangeboden die een plaats krijgt in de recreatiezaal. Een jaar later, op vrijdag 24 september 1993, wordt onder grote belangstelling de officiële openingshandeling van de nieuwbouw verricht door de heer Niemans van het Ministerie van W.V.C. uit Rijswijk.

Wat verlaat wordt het 80-jarig bestaan van Het Schild dat jaar gevierd met o.a. een Open-Huis op vrijdagmiddag 1 oktober.

Verdere modernisering

Meteen daarna wordt in 1993 ook de modernisering van de keuken, zusterpost, badkamer en eetzaal aangepakt. De badkamer wordt voorzien van een zogenaamd hoog-en-laag bad waardoor mensen in een rolstoel makkelijker in bad geholpen kunnen worden. De zusterpost wordt verplaatst naar een centrale plek omdat de bewoners nu in principe in hun kamer worden verzorgd en zo min mogelijk in de ziekenboeg. De keuken wordt aangepast aan de strengere eisen voor hygiëne. De eetzaal is ook aan een herinrichting toe. De bewoners aten tot dan toe aan een aantal lange tafels voor acht personen. De eetzaal krijgt nu meer het karakter van een restaurant met vierkante tafels voor vier personen en er worden nieuwe stoelen aangeschaft.

Echter niet alleen het gebouw is aan vernieuwing toe, ook de organisatie kan een modernisering goed gebruiken. Er is veel verloop en er zijn een aantal verschillende Hoofden Zorg. Na het vertrek van directrice Hilde van Vlaanderen, treden twee interim-managers aan, van wie Ineke Veenstra in enkele maanden tijd een flinke aanzet geeft tot vernieuwingen binnen Het Schild. Als haar opvolger wordt nadrukkelijk gezocht naar een veranderingsmanager, om de vernieuwingen ook daadwerkelijk in te voeren. Per 1 juli 1994 treedt als zodanig de nieuwe directeur Edwin Frei aan voor drie dagen in de week. Hij moet beloven minstens drie jaar te blijven. Hij is de eerste mannelijke leidinggevende in de geschiedenis van Het Schild.

Zorgplannen

Om de zorg en begeleiding professioneler te kunnen bieden, is het tehuis begin 1995 gestart met zogenoemde zorgplannen. Hoofddoel is het geven van zorg op maat om de bewoners zo zelfstandig mogelijk te laten wonen. Dit houdt in het methodisch werken aan het behoud of weer ontwikkelen van de zelfstandigheid. De invoering van zorgplannen is een gezamenlijk project van het Overleg Blinden Tehuizen, waarbij ook Het Schild is aangesloten. De in totaal zeven verzorgingshuizen voor visueel gehandicapte ouderen

in ons land en het instituut voor sociaal wetenschappelijk onderzoek IVA hebben gezocht naar een manier om de kwaliteit van de zorg te verbeteren. De bestaande zorgplannen in het land waren namelijk onvoldoende geschikt voor de bijzondere doelgroep.

Dagbesteding en tijdelijk verblijf

In 1996 start Het Schild met dagbesteding voor blinde of slechtziende ouderen voor één of twee dagen in de week. Daarnaast wordt gestart met tijdelijk verblijf. De dagbesteding (eerst nog dagverzorging genoemd) is bedoeld voor mensen die zelfstandig wonen in de regio of in een aanleunwoning. In overleg met de deelnemers stelt Het Schild een dagprogramma op dat er op is gericht de deelnemers zo lang mogelijk hun zelfstandigheid te laten behouden. Onderdelen die aan bod komen zijn mobiliteitstraining en training van de gewone dagelijkse activiteiten zoals eten klaarmaken etc., maar natuurlijk zijn ook het onderlinge contact en de gezelligheid van groot belang. Het tijdelijk verblijf is bedoeld voor de zelfstandig wonende, visueel gehandicapte oudere die voor kortere tijd meer zorg nodig heeft of die het tijdelijk thuis niet redt omdat bijvoorbeeld de partner op vakantie is of in het ziekenhuis ligt.

Naamswijziging stichtingen

Op 1 januari 1968 is de 'Stichting tot exploitatie van Huize Het Schild' opgericht, die verantwoordelijk wordt voor de exploitatie. De stichting functioneert vanaf dat moment naast de sinds 1904 bestaande 'Stichting Tehuis voor Alleenstaande Blinden'. Deze blijft eigenaar van de gebouwen en ondersteunt het tehuis financieel met de opbrengst van het vermogen. De 'Stichting tot exploitatie van Huize Het Schild' wordt in 1996 omgedoopt tot 'Stichting Het Schild, Centrum voor visueel gehandicapte ouderen'. De 'Stichting Tehuis voor Alleenstaande Blinden' uit 1904 wordt voortaan 'Stichting Beheer Het Schild' genoemd. In 2008 zal de naam van het centrum veranderen in 'Het Schild, centrum voor blinde en slechtziende ouderen'.

Nieuwe aanleunwoningen Boslust

In juli 1997 stijgt het aantal bewoners van Het Schild ineens fors. Deze toename is te danken aan de nieuwbouw van een nieuwe vleugel aan de noordkant met 16 aanleunwoningen waarin ongeveer 20 mensen worden gehuisvest. De nieuwe driekamerwoningen krijgen een oppervlakte van zeventig vierkante meter. Deze vleugel wordt eerst, evenals de reeds bestaande 12 aanleunwoningen, Boslust (2) genoemd. Het aantal aanleunwoningen bedraagt nu totaal 28.

Jan Aalderink, de eigenaar van Camping Lindenhof, de achterbuurman van Het Schild, laat op 26 juli 1998 verschillende luchtfoto's maken van zijn vernieuwde camping en geeft tevens opdracht een foto te maken van Het Schild, waar hij 11 jaar heeft gewerkt. Deze foto geeft een goed beeld van het gehele complex met het net gereed gekomen Boslust (2) (later Vijvervleugel genoemd) met 16 aanleunwoningen (rechts boven). Rechtsonder het Boslust (1) (later Hofvleugel genoemd) uit 1992 met 12 aanleunwoningen en links het gedeelte met receptie, kantoor en recreatiezaal. (foto: Aerophoto Eelde - coll. Jan Aalderink)

Tuinkamer

Met de bedoeling dat bewoners zo lang mogelijk in Het Schild kunnen blijven wonen, wordt eind jaren negentig gestart met een project voor aanvullende verpleeghuiszorg. Dit gebeurt in nauwe samenwerking met verpleeghuis Oranje Nassau's Oord in Renkum. Voor deze zorg, groepsopvang geheten, wordt extra subsidie verkregen en wordt een apart team van medewerkers aangesteld. Bewoners die daarvoor in aanmerking komen kunnen nu zeven dagen in de week gedurende de gehele dag terecht in de zogenoemde Tuinkamer, waar zij kunnen rekenen op extra aandacht en begeleiding.

Toename aantal medewerkers

Door de toenemende behoefte aan zorg- en dienstverlening en het nieuwe dienstenaanbod dat Het Schild heeft ontwikkeld, is het aantal medewerkers inmiddels fors gestegen. Ook het parttime werken draagt daaraan bij. In 1994 zijn er ruim 40 medewerkers in dienst, in 2000 ligt dit aantal boven de 70 en in 2012 zijn het er ongeveer 160.

Volledige nieuwbouw

In de tweede helft van de jaren negentig wordt een afname van de belangstelling voor het verzorgingshuis merkbaar. Men vindt de kamers (22 m²) te klein en leegstand dreigt. De inspectie constateert bovendien dat de sanitaire ruimten te klein zijn. Op basis hiervan stelt de directeur dat een grondige renovatie of nieuwbouw noodzakelijk is. Na verkennende gesprekken met o.a. het Ministerie van V.W.S. en architecten, besluiten de besturen van beide stichtingen en de directie tot een totale vervangende nieuwbouw. Renovatie is praktisch niet mogelijk en zou bovendien tot te hoge kosten leiden.

Op 27 augustus 1999 wordt een feest gehouden voor bewoners, personeel en partners om de start te vieren van de geplande nieuwbouw van het tehuis. De rode draad van het feest is Indonesië. In een grote tent op het terrein is 's middags weer een optreden van Wieteke van Dort met daarna een Indonesisch buffet. Als afsluiting speelt er 's avonds een Indonesische band voor medewerkers en hun partners.

Deze foto toont het startfeest voor de bouw in de mooie feesttent. Dit feest staat in het teken van Indonesië met een optreden van Wieteke van Dort als Tante Lien, hier in gesprek met enkele bewoners. Links staat de receptioniste/telefoniste Marianne Lamers en rechts loopt de vrijwilligster Froukje Bruinsma. (foto: coll. Het Schild)

Drie fases van nieuwbouw

In drie fases zullen de drie oudste vleugels worden afgebroken en vervangen door nieuwbouw. Een voorfase voor deze verbouwingen heeft al in het voorjaar van 1999 plaats gevonden met het verplaatsen van de kantoren naar de zuidvleugel, de bouw van een nieuwe linnenkamer in het souterrain en het realiseren van een grotere winkel.

‘Ik ben ontzettend trots op onze prachtige woonvoorziening en heb geen enkele spijt van het verdwijnen van de naoorlogse bouw van Het Schild. Ik kijk graag vooruit en niet achterom.’

Hoofd Ondersteunende Dienst Piet Davidse

Lindenvleugel

Eerst wordt in 1999 een geheel nieuwe vleugel, de zogenaamde Lindenvleugel gebouwd. De naam verwijst naar de rij leilindes die in de Hoftuin (de nieuwe naam van de binnentuin) vóór deze vleugel wordt geplaatst. In november 2000 wordt deze vleugel met in totaal 26 appartementen (van 35 m²) en 10 driekamerwoningen (van 70 m²) in gebruik genomen. Alle wooneenheden krijgen een deur naar balkon of terras.

Ongeveer 40 bewoners worden hierin gehuisvest. Voor de grootscheepse verhuizing van deze bewoners wordt een grote groep medewerkers en vrijwilligers ingezet en ook veel familieleden helpen mee. In de nieuwe vleugel wordt veel gebruik gemaakt van contrasterende kleuren, looproutes worden duidelijker gemaakt en door het gebruik van verschillende soorten vloerbedekking weet de bewoner waar hij zich bevindt.

Aan de noordkant blijft alleen de zogeheten grootkeuken overeind, als een nostalgische hommage aan het verleden.

Parkvleugel

Na deze verhuizingen wordt de leeggekomen oude oostvleugel afgebroken. Hiermee is de tweede fase van de nieuwbouw in gang gezet. In deze fase wordt nog eens een nieuwe vleugel met 31 driekamerwoningen gebouwd. Omdat deze vleugel op het park uitkijkt wordt hij Parkvleugel genoemd. Aan de zijde van de Hoftuin zijn drie woonlagen.

Door een souterrainvleugel zijn aan de parkzijde vier woonlagen. Hiermee wordt een te grote hoogte voorkomen. In de tweede helft van 2001 worden deze woningen betrokken. Het Schild beschikt nu in totaal over 95 wooneenheden, verdeeld over 69 (aanleun)woningen en 26 appartementen.

Op deze bouwfoto uit juli 2000 is goed te zien hoe wordt gebouwd buiten de contouren van het oude gebouw. De foto is genomen van zuid naar noord en links is de oude oostvleugel. Aan het eind is het reeds gebouwde gedeelte van de Parkvleugel dat aansluit op de Lindenvleugel te zien. Dit gedeelte onttrekt het daarachter gelegen Boslust 2 aan het gezicht. Men is hier bezig met het plaatsen van de keermuur aan de zijde van de Hoftuin. Bij het bouwen van de Lindenvleugel bouwde men ook buiten de contouren van de oude noordvleugel en werd deze pas afgebroken toen de Lindenvleugel klaar was. (foto: coll. Het Schild)

Oranjerie

De derde en laatste fase behelst het afbreken van de oude westgevel met entree en de oude noordgevel in september 2001. Hierna start de bouw van een nieuw restaurant, nieuwe ruimte voor de groepsopvang (de Tuinkamer) en een verbindingsgang om het carré compleet te maken. Het nieuwe restaurant wordt Oranjerie genoemd, een naam die wordt ondersteund door de oranje kleur van plafond en wanden. De twee oude lantaarns uit 1950 die vroeger links en rechts van de hoofdingang aan de Wolfhezerweg hingen krijgen een tijd lang een plaats in de Oranjerie.

Tijdens deze derde fase wordt de grootkeuken gesloten omdat de bouw van de Oranjerie te veel stof veroorzaakt. Gedurende vijf maanden worden er diepvriesmaaltijden van een cateringbedrijf opgewarmd in een noodkeuken die tijdelijk is ingericht in een appartement. De recreatiezaal doet in deze periode dienst als tijdelijk restaurant. Bewoners zijn erg blij wanneer de eigen keuken weer wordt geopend en ze weer van vers bereide maaltijden kunnen genieten. Door de sloop van de westgevel wordt vanaf de Wolfhezerweg de

nieuwgebouwde Parkvleugel ook zichtbaar. De westvleugel wordt vervangen door een lage, transparante gang die receptie en Oranjerie verbindt. Het aanzicht vanaf de Wolfhezerweg is daarmee rigoureus veranderd. Het is een open gebouw geworden dat duidelijk een woonfunctie uitstraalt. Architect Tako Postma van Inbo Architecten uit Amsterdam heeft daarmee op een mooie wijze gestalte gegeven aan de wensen van Het Schild.

Nieuwe namen

Eind 2001 worden de namen van de vleugels met aanleunwoningen veranderd. Het eerste Boslust wordt de Hofvleugel, naar de daar achter gelegen Hoftuin. Het tweede Boslustgedeelte wordt de Vijervleugel genoemd naar de grote vijver waar deze op uit kijkt.

Kunst

Bij een grote nieuwbouw als deze zijn uiteraard veel bouwvergaderingen nodig, maar ook moeten de kunstenaars worden geselecteerd die een bijdrage mogen leveren bij de aankleding van het gebouw.

Vormgeefster Hella Jongerius en kunstenaar Jurgen Bey - toen nog relatief onbekend, maar inmiddels beiden internationaal doorgebroken - krijgen opdracht om voor het nieuwe gebouw een kunstwerk te maken dat interessant is voor blinden en slechtzienden. Zij bedenken een 'belevingswandeling': een aantal punten in het gebouw, waar de bewoners op hun wandeling geregeld langs komen, waar iets te beleven valt. Zo zijn bij de receptie de Ijsbloemen te vinden. Dit zijn drie metalen bloemen waarop zich bij warm weer ijs vormt. In de verbindingsgang is de radio te vinden: een in de geleideleuning geïntegreerde ontvanger, waarmee men al lopend door de zenders 'zapt'.

De eerste selectie van kunstenaars op 6 mei 1999. Vanwege de verbouwing wordt in de kelder vergaderd. V.l.n.r. dhr. J. Baart de la Faille, voorzitter van Stichting Beheer, een medewerkster van Kunst en Bedrijf, directeur Edwin Frei, dhr. H. Limpens, bestuurslid van de exploitatiestichting en dhr. H. Loonen van bureau Haskoning (adviseur bij het gehele bouwtraject).

Een ander project wordt bedacht door vormgeefster Mariëlle Wichards, oud medewerker van Het Schild. Zij bedenkt en maakt voelbare icoontjes die op diverse plaatsen in de geleideleuning worden aangebracht. De icoontjes verschillen van vorm en materiaal en kunnen helpen bij de oriëntatie in het gebouw. De Oranjerie wordt bijvoorbeeld aangegeven door twee met elkaar klinkende wijnglazen.

Tuin

Na voltooiing van de nieuwbouw worden het voorterrein en de Hoftuin naar geheel nieuw ontwerp van tuinarchitectenbureau Lodewijk Baljon ingericht. Een deel van de aanleg kan worden gerealiseerd uit een royale schenking van de Gelderse Blindenvereniging uit Arnhem. Heldere looproutes en geleideleuning helpen de bewoners bij het gebruik van de tuin. Bij de aanleg wordt tevens de oude volière vervangen door een nieuwe. Bovendien wordt in 2010 in de Hoftuin een jeu de boules baan aangelegd.

Gedurende het bouwproces mocht Het Schild naast de bovengenoemde schenking van de Gelderse Blindenvereniging nog enkele schenkingen ontvangen waaronder een zeer genereuze schenking aan een bewoonster.

De nieuwe entree tussen de Vijvervleugel (links) en de Lindevleugel (rechts) laat duidelijk de open structuur zien van het nieuwe Schild
(foto: Idem Dito grafisch ontwerp en communicatie - Kampen).

Derde Schild

De klokkenstoel die midden op het dak van de oude westvleugel stond, is tijdens de sloop van deze vleugel voorzichtig verwijderd en krijgt in 2002 een prominente plaats midden voor het gebouw aan de kant van de Wolfhezerweg.

Het derde Schild (1912, 1950 en 2002) komt hiermee in het voorjaar van 2002 gereed. De totale nieuwbouwoperatie heeft een investering gevraagd van 16 miljoen gulden (7,26 miljoen euro).

Opening en viering 90 jaar

Op 29 en 30 augustus wordt de officiële opening gevierd, tegelijk met het 90-jarig bestaan van Het Schild in een grote feesttent achter het gebouw. Op 29 augustus wordt met het luiden van de oude klok uit de klokkenstoel, zowel door de ondernemingsraad en de cliëntenraad als door de directie, de nieuwbouw officieel geopend. Direct hierop volgend speelt de Koninklijke Militaire Kapel feestelijke muziek.

Net als bij het 75-jarig bestaan heeft Ulbe Anema weer een boekje samengesteld dat in de feesttent wordt gepresenteerd. Nu met de geschiedenis van de afgelopen 90 jaar. Er volgt een open huis en een culturele markt met een gevarieerd programma, overwegend door blinde of slechtziende artiesten. Ruim duizend bezoekers bekijken het vernieuwde Het Schild.

Op 30 augustus is er een vrolijke ochtend in de feesttent voor de bewoners en deelnemers dagverzorging. Er wordt in de tent gezamenlijk gegeten en er is een optreden van de zangeres Hetty Heyting. Een feestavond met buffet en muziek voor medewerkers en vrijwilligers in de Westerbouwing in Oosterbeek sluit die dag de feestelijkheden af.

Schild NieuwsNet

De in 1984 opgerichte huiskrant op cassette SER (Schild en Regio) wordt in 2002, met een knipoog naar CNN, vervangen door een moderne variant met de naam SNN (Schild NieuwsNet). Hierbij worden het nieuws en andere zaken ingelezen in een computer en iedere bewoner kan via een kanaal van de televisie of radio deze krant beluisteren. Het is een speciaal voor Het Schild ontworpen kabelkrant met geluidspagina's met een nieuws- en ontspanningsgedeelte. SNN wordt ingesproken door de vrijwilligers van de afdeling Welzijn, door de directeur als hij nieuws te melden heeft en incidenteel door vertegenwoordigers van de verschillende afdelingen.

De drijvende kracht achter dit alles is de blinde activiteitenbegeleider Jan Both, die sinds maart 1985 op deze afdeling werkt. In 1989 wordt overigens de eerste computer in Het Schild geïnstalleerd, vooral voor hem en daarom is het een computer met braillevoorziening.

Het luiden van de oude klok luidt de viering van het 90-jarig bestaan in en tevens is het de officiële opening van de grote nieuwbouw. (foto: coll. Het Schild)

'(...) Uw kwaliteitssysteem is aantoonbaar gericht op het vergroten van cliënttevredenheid en cliëntveiligheid (...). Ik complimenteer u en uw medewerkers met de professionele wijze waarop u invulling geeft aan de zorgverlening aan blinde en slechtziende ouderen. De inrichting van het gebouw en de wijze waarop u uw cliënten informeert over uiteenlopende zaken, staat zeer dicht bij uw doelgroep.'

Kwaliteitsauditor extern bureau (2011)

Gezicht op de Hofuin vanaf de Parkvleugel in 2006. (foto: Linda Korf de Gidts)

Jaren van groei

Bosvleugel en nieuwe Tuinkamer

In 2006-2007 wordt een nieuwe vleugel gebouwd: de Bosvleugel, waarvoor de vijf personeelswoningen uit 1977 op het terrein moeten worden afgebroken. Voordat de bouw kan worden gestart wordt er een milieuonderzoek gedaan om te zien of er geen bijzondere flora of fauna op het te bebouwen terrein worden gevonden. Het onderzoeksbureau legt daartoe onder andere dakpannen op zonnige plekken en controleert nadien of er geen hazelwormen onder zijn gekropen. Gelukkig is er geen belemmering en kan er gebouwd worden. De bouw ondervindt vervolgens, als de bouwput is uitgegraven, vertraging door de samenstelling van de (zand)grond op de plek voor de nieuwe vleugel. De grond blijkt minder draagkracht te hebben dan tevoren is gemeten en een steviger fundering moet dit ondervangen.

Halverwege de bouw zijn er verschillende bijeenkomsten voor geïnteresseerden, met rondleidingen in het half afgebouwde pand. Dit resulteert al snel in een volledig verhuurde vleugel.

Op 30 mei 2007 is de Bosvleugel klaar en dit wordt op 21 juni gevierd met een welkomstmarkt voor de nieuwe huurders. Zij worden op deze markt welkom geheten en kunnen kennismaken met hun nieuwe burens en met verschillende afdelingen en medewerkers van Het Schild, die zich in kraampjes presenteren.

De Bosvleugel heeft dertig woningen, waarvan er 25 een oppervlakte hebben van 70 m² en 5 van 85 m². Om de nieuwe bewoners goed te kunnen ontvangen en te helpen bij oriëntatie en thuisraken, worden na de oplevering elke maand slechts vijf woningen door nieuwe huurders betrokken, zodat na een half jaar de hele Bosvleugel is bewoond. Met deze vleugel heeft Het Schild naar de mening van de directeur zijn maximale omvang bereikt.

De bewoners van Het Schild bieden bij de opening van de Bosvleugel een bronzen beeldje aan, gemaakt door de blinde kunstenaar Evert Bolt uit Monnickendam, wiens broer voorzitter van de cliëntenraad is. Het krijgt een plaats in de gang naar de Bosvleugel, waar het goed is te voelen/betasten.

Op SNN spreekt Edwin Frei hierover het volgende bericht in: 'Dat was een mooie verrassing. Ik werd 21 juni gevraagd koffie te komen drinken in de huiskamer. Ik had wel vernomen dat er iets werd uitgedroed, maar ik wist niet wat er zou gebeuren. En daar wordt tot mijn grote verbazing door alle bewoners en de deelnemers van de dagverzorging een prachtig beeld aan Het Schild aangeboden. Het is een beeldje van Evert Bolt, dat 'Interactie' heet en dat twee mensen voorstelt, die met het gezicht naar elkaar toe, elkaar steunen. Een mooi symbool: in Het Schild zijn we er immers om u bij te staan, maar bent u er ook om elkaar te helpen indien nodig en gewenst.'

Vier belangrijke fases van de bouw van de Bosvleugel.

11 mei 2006

De foto's zijn gemaakt vanaf het dak van de Parkvleugel. (foto's: coll. Het Schild)

7 september 2006

16 november 2006

25 februari 2007

In deze vleugel is tevens de nieuwe Tuinkamer voor de groepsopvang gekomen. Deze nieuwe ruimte biedt veel meer vierkante meters voor de bezoekers, een rustruimte, grote berging, eigen kantoor voor het team en toiletten.

De oude Tuinkamer heet nu Vlindertuin waar dagbesteding voor mensen uit de regio wordt verzorgd. Deze dagbesteding is, door de grote belangstelling, inmiddels zeven dagen per week, 365 dagen per jaar geopend en telt soms zelfs twee groepen.

Met de komst van de vele nieuwe bewoners in de Bosvleugel, zal ook het bezoek aan de huiskamer toenemen, zo is de verwachting. Daarom wordt besloten om de huiskamer te vergroten. De kapsalon, die een 'hap' uit de huiskamer neemt, wordt verplaatst naar boven. Daardoor kan deze ruimte bij de huiskamer worden getrokken. Datzelfde geldt voor het oude, leegstaande winkeltje, dat nu nog als berging dienst doet. Het winkeltje was enkele jaren daarvoor verplaatst naar een ruimere locatie aan het begin van de Hofvleugel. Daar wordt het sinds 2008 geëxploiteerd door de Supermarkt Golf in Heelsum en vanaf 2011 door de Plus-Markt in Renkum. Het assortiment is daardoor veel uitgebreider en de openingstijden zijn ruimer.

De huiskamer wordt niet alleen vergroot, maar ook opgefrist. Er komt een nieuwe stoffering en volledig nieuw meubilair. Het aanrecht met kastjes wordt vervangen door een buffet. Begin 2008 is alles klaar.

De Bosvleugel is klaar in mei 2007 en op deze foto van juli 2009 geheel bewoond.
(foto: Idem Dito grafisch ontwerp en communicatie – Kampen).

Hoofd Zorg en Welzijn en verdere personeelsuitbreidingen

Binnen de afdeling verzorging treedt enige stagnatie op. Daarom wordt een nieuw Hoofd Zorg en Welzijn geworven en op 1 juni 2007 start Linda Korf de Gidts in deze functie. Zij zet een verdergaande professionalisering van de verzorging in gang met onder andere de invoering van de elektronische cliënten dossiers (ECD) en verdere deskundigheidsbevordering van de medewerkers. In 2009 komt ook de Voedingsdienst onder haar leiding. Vanuit die verantwoordelijkheid zorgt zij dat de Oranjerie een grote opfrisbeurt krijgt, met onder andere nieuwe meubels en een mooi open buffet. Ook een punt van jarenlange discussie krijgt aandacht: de akoestiek van het restaurant wordt sterk verbeterd. Dit alles gebeurt in een hoog tempo, waardoor de vernieuwde Oranjerie op tijd klaar is voor de feesten ter gelegenheid van het jubileumjaar 2012.

'Zo maakte mijn moeder de soep ook altijd.....'

Bewoner de heer Horsting (2012)

Ruimere openingstijden van het restaurant (ook voor familie en personeel), een hoger serviceniveau en een directe menukeuze aan tafel zijn ontwikkelingen die in 2012 in gang worden gezet.

De keuken van Het Schild met kok Pieter Soutendijk achter de pannen. (februari 2011).

In 2009 krijgt Het Schild een eigen communicatiemedewerker, Frank de Vries, die de interne communicatie ondersteunt en de externe contacten verzorgt en coördineert. Het Schild krijgt een nieuwe huisstijl, die terug te vinden is in brochures, website, briefpapier, etc.

Een verdere groei van de staf vindt in 2011 plaats door het in dienst nemen van een eigen administrateur en P&O-functionaris. Voorheen werden die functies ingekocht bij een andere zorgaanbieder.

In 2012 vindt er een splitsing plaats van de Afdeling Verzorging. Deze wordt opgesplitst in twee teams. Hierdoor wordt de verzorging persoonlijker, want cliënten krijgen te maken met minder verschillende verzorgenden en helpenden. De logeerkamer en de algemene badkamer worden verbouwd tot tweede verzorgingspost, zodat elk team een eigen post heeft.

Entreegebied en tuin

Ook het buitengebied ondergaat een aantal veranderingen. De behoefte aan meer parkeergelegenheid is groot en in 2007 en 2010 worden daarom nieuwe parkeerplaatsen aangelegd. In 2010 wordt ook het entreegebied ingrijpend veranderd, om de aankomst bij Het Schild meer uitstraling te geven. Naast de extra parkeerplaatsen komt een vrij liggend wandelpad van de ingang van het gebouw naar de Wolfhezerweg (voorheen moest men via een omweg lopen of over de rijbaan) en een geheel nieuw tuinontwerp met nieuwe beplanting van kleurige en geurende planten en struiken. Het terras bij de huiskamer wordt ook vergroot en krijgt nieuw meubilair. Bovendien krijgt de populaire buurtbus extra ruimte om te draaien en te parkeren.

De populaire buurtbushalte voor de entree van Het Schild.
(foto: Idem Dito grafisch ontwerp en communicatie – Kampen)

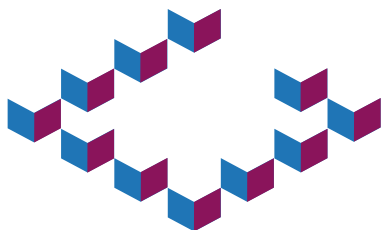
In 2011 wordt vervolgens het entreegebied binnen het gebouw opgefrist. De receptiehal wordt vergroot door het opofferen van een kantoor en er komt een geheel nieuwe receptiebalie. Ook de toiletgroepen worden gerenoveerd. De eerste indruk van Het Schild, buiten en binnen, wordt na de vernieuwing door velen nu nog meer gewaardeerd.

Dagbesteding Ede

Begin 2011 wordt een start gemaakt met een dagbestedingsgroep buiten Het Schild, namelijk in Ede, die - net als in Wolfheze – vanzelfsprekend volledig is afgestemd op blinde en slechtziende ouderen. Deze groep kan hier één dag per week terecht voor extra ondersteuning en om samen gezellige activiteiten te ondernemen.

Logo

In 2009 wordt een opgefrist en kleuriger logo in gebruik gekomen. De open carrévorm symboliseert de geborgenheid die bewoners binnen Het Schild kunnen vinden, evenals vrijheid en zelfstandigheid. De afzonderlijke kubusjes hebben een dubbele, symbolische betekenis. Ze staan voor de woningen binnen Het Schild, maar men kan er ook kleine schilden in zien, symbool voor de bescherming die Het Schild kan bieden.

HET SCHILD

centrum voor blinde en slechtziende ouderen

Braillevoorleeswedstrijd

In het kader van het Louis Braillejaar vindt op zondag 29 november 2009 in Het Schild de finale van de landelijke braillevoorleeswedstrijd plaats. Deze wordt georganiseerd door de afdeling Welzijn van Het Schild en de 'Stichting braille lezen en schrijven'. Zeventien deelnemers doen er aan mee en zes daarvan strijden tegen elkaar in de finale in Het Schild. De jury, onder voorzitterschap van de auteur Jan Siebelink, kent de eerste prijs toe aan Marga Zwanenburg uit Amsterdam.

Museale collectie hulpmiddelen

Dankzij bewoonster Marijke Kemper krijgt Het Schild een indrukwekkende collectie met historische braille-instrumenten en hulpmiddelen voor blinden in bruikleen en stelt deze ten toon in een ruimte van de Bosvleugel.

Stemcomputer

Het Schild krijgt steevast landelijke aandacht in de pers en op radio en televisie bij het stemmen. In Het Schild is één van de stembureaus van de gemeente Renkum gevestigd. Ook de bewoners van Het Schild brengen er hun stem uit en voor hen is stemmen met het rode potlood onhandig.

In maart 2006 heeft Het Schild met dertien andere plaatsen in Nederland de primeur van een experiment met een pratende stemcomputer en in 2007 schaft de gemeente Renkum zelf een pratende stemmachine aan voor gebruik in Het Schild. Bij het verbod in 2008 op het gebruik van stemcomputers in Nederland, wordt echter ook de stekker uit de pratende stemcomputer voor blinden en slechtzienden getrokken. Terug naar het potloodstemmen dus. Hierbij kunnen blinden en slechtzienden gebruik maken van de in 2010 ontwikkelde (rode) plank met gaatjes (stemhulp) waaronder het stembiljet kan worden gelegd. Op de tast kan zo het gewenste vakje worden gevonden.

Onder belangstelling van radio, tv en schrijvende pers wordt op 5 februari 2010 door de Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken mevr. Ank Bijleveld (kabinet Balkenende IV) in Het Schild de zogenaamde stemhulp uitgeprobeerd voor de gemeenteraadsverkiezingen 2006. Achter haar staat de burgemeester van Renkum drs. J.P. Gebben, met rechts van hem Marleen Meertens, gemeenteraadslid (foto: Linda Korf de Gidts)

In 2010 wordt tegelijkertijd het ‘verbeterd papierstemmen’ in Het Schild uitgeprobeerd, waarbij het stemmen is losgekoppeld van het opslaan van de uitgebrachte stemmen. Bij het verbeterd papierstemmen wordt de kandidaat naar keuze ingetoetst op een computer, maar die slaat de stem niet op, maar print in plaats daarvan een bonnetje met leesbare gegevens en streepjescode. Dit bonnetje gaat in een envelop met venster zodat de keuze voor anderen niet is te zien. De stembus heeft in de gleuf een scanner die de streepjescode leest en opslaat. Aan het einde van de verkiezingsdag is er in een paar minuten een uitslag en bij twijfel of hertelling kunnen de bonnetjes handmatig worden geteld. Speciaal voor blinden en slechtzienenden is het apparaat aangepast. Via een hoofdtelefoon is een gesproken instructie te horen en zegt het apparaat na een druk op de knop op wie er is gestemd. Ook rond de aanpassingen van de stemcomputer is Marijke Kemper een belangrijk voorvechtster.

‘Pratende’ Chipknipoplader

In verband met de veiligheid en het tegengaan van diefstal, wil Het Schild zo min mogelijk contant geld in omloop hebben. Daarom wordt het gebruik van de chipknip gestimuleerd. In overleg met de Rabobank wordt in 2003 in Het Schild een landelijke pilot uitgevoerd met een ‘pratend’ oplaadpunt voor de chipknip. Dit oplaadpunt is uitgerust met een telefoonhoorn en alle handelingen worden via die hoorn met spraak ondersteund. Tevens is de procedure van het opladen iets vertraagd, waardoor de gebruiker meer tijd krijgt om de juiste toets in te drukken. De chipknip wordt met veel persoonlijke ondersteuning en uitleg aan de bewoners geïntroduceerd en men is er al snel mee vertrouwd.

De Rabobank vindt de pilot geslaagd en de ‘pratende chipknipoplader’ wordt op meerdere plaatsen in het land geïnstalleerd.

‘Hiermee helpen we als Rabobank blinden, slechtzienenden en ouderen langer financieel zelfstandig te zijn.’

Projectleider Rabobank bij pratend Chipknip-oplaadpunt (2003)

Plaats voor dorpsbewoners

Het Schild heeft een duidelijke rol in het dorp en om die reden is er ook plaats gemaakt voor mensen uit Wolfheze zonder visuele beperking. Het zou immers jammer zijn wanneer zij uit het dorp moeten verhuizen, omdat ze te goed kunnen zien om in Het Schild terecht te kunnen.

In het kader van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) is Het Schild ook een ontmoetingsplek voor mensen uit het dorp die daar behoefte aan hebben. Elke maandagmiddag komen hier mensen uit de buurt bij elkaar voor een kop thee of koffie, om samen gezellige activiteiten te ondernemen of ‘gewoon’ voor een gesprek.

Gespreksgroep

Voor de bewoners verzorgt Het Schild met regelmaat een gespreksgroep 'Contacten'. De gespreksgroep is er op gericht om de deelnemers te ondersteunen bij het leggen en onderhouden van (nieuwe) sociale contacten en het geven van invulling daaraan. Vaak ervaren ouderen, met of zonder visuele beperking, daarbij een drempel. Door middel van groeps gesprekken, verschillende oefensituaties en 'huiswerkopdrachten' wordt men ondersteund.

De deelnemers aan de gespreksgroep zijn erg enthousiast en in 2012 stelt Het Schild deze dan ook, in overleg met de gemeente, open voor iedereen in de gemeente Renkum. De cursus start met tien bijeenkomsten van twee uur in wijkcentrum De Poort van Doorwerth.

Lange dienstverbanden en vieringen

Lange dienstverbanden zijn onder medewerkers van Het Schild geen uitzondering. Bert Bruinsma wordt per 1 mei 1966 als kok aangesteld en als hij in juli 1988 met vervroegd pensioen gaat, heeft hij 22 jaar de leiding gehad over de keuken van het tehuis. Het bestuur wil Bert in 1966 blijkbaar graag in dienst nemen, want het biedt hem een royale lening aan voor de koop van een huis in Wolfheze, waar hij met zijn gezin kan wonen.

Na zijn pensioen blijft hij nog vele jaren, samen met zijn vrouw Froukje, als vrijwilliger bij Het Schild betrokken. Ter gelegenheid van Koninginnedag 2005 worden beiden onderscheiden met de koninklijke onderscheiding Lid in de Orde van Oranje Nassau voor hun grote maatschappelijke inzet.

Kok Bert Bruinsma achter een groot buffet op 18 november 1983 ter gelegenheid van het officiële gedeelte van de heropening van het vernieuwde gebouw.

In 1973 begint Piet Davidse jr. als Hoofd Tuin en Technische Dienst bij Het Schild. Piet Davidse jr. is de kleinzoon van Piet Davidse sr., de vroegere tuinbaas van Het Schild. Zijn dienstverband wordt 14 maanden onderbroken door militaire dienst. Hij is nu Hoofd Ondersteunende Dienst en zou het dienstverband van 40 jaar van zijn oom Job van de Glind, die 40 jaar tuinman was, kunnen gaan evenaren.

Ook jubilea van 25 jaar zijn bij Het Schild geen uitzondering, zoals gevierd door Ine Geertsen, Sara Masbaitubur, Jan Both, Renate Bos en Jan Koopmans. Elk jaar zijn er bovendien wel een paar medewerkers die hun 12,5-jarig jubileum vieren.

Directeur Edwin Frei wordt, op spontaan initiatief van een medewerkster, op 28 oktober 2010 verrast met een feestelijke uitreiking van een eenmalige uitgave van een glossy met de naam *edwin*, waarin met een knipoog de nodige onthullingen over hem worden gedaan.

Directeur Edwin Frei en zijn echtgenote Liesbeth Baan worden in Het Schild verrast met de glossy *edwin*.
(foto: Linda Korf de Gidts)

Eeuwfeest

2012 is een feestjaar, omdat 'Het Schild, centrum voor blinde en slechtziende ouderen' op 20 augustus van dat jaar precies een eeuw bestaat.

Op vrijdag 10 februari vindt het 'Openingsfeest 100 jaar Het Schild' plaats, de start van een jaar vol festiviteiten en activiteiten. Na het openingswoord door de directeur en korte toespraken van de burgemeester van de gemeente Renkum, drs. J.P. Gebben, en de voorzitter van Stichting Beheer Het Schild, mr. G. van de Weert, volgt buiten de onthulling van de fraaie mozaïeksofa, een stevige, stenen sofa met een veelkleurig mozaïekpatroon. Het is een jubileumcadeau van, voor en door bewoners aan Het Schild. Aan het maken van deze bank hebben de bewoners meegewerkt met behulp van een door Het Schild ontwikkeld systeem met kleurnummers, waardoor blinden en slechtzienden de mozaïekstenen met de juiste kleuren kunnen vinden en deze op de goede plek kunnen plaatsen.

Het leggen van de mozaïekstenen door een aantal bewoners in mei 2011. (foto: Linda Korf de Gidts)

De mozaïeksofa met bewoners en medewerkers van Het Schild. (foto: Serge Chamuleau)

In de recreatiezaal wordt daarna genoten van de conference van de blinde kleinkunstenaar Charlotte Glorie, een voorstelling die zij drie keer geeft. In de pas verbouwde Oranjerie speelt het orkestje 'Die Flegel' en overal kan van hapjes en drankjes worden genoten. Een mooie start van het feestjaar 2012, een jaar vol feestelijke activiteiten.

De activiteiten zijn mede mogelijk gemaakt door bijdragen van sponsoren, (lokale) bedrijven, fondsen en het Comité van Aanbeveling met:
Mevrouw Mies Bouwman, tv persoonlijkheid;
Kees Hulst, acteur en regisseur;
drs. Jean Paul Gebben, burgemeester gemeente Renkum;
Rob van Vliet, voorzitter hoofdbestuur Nederlandse Vereniging van Blinden en Slechtzienden;
Jan Siebelink, auteur;
Jacques J. d'Ancona, journalist/criticus en presentator en
dr. ir. Walter Koeleman, voorzitter Genium Group.

Hoogtepunt is de première op zaterdag 17 maart van de toneelvoorstelling met als titel *Ongezien*, een toneelvoorstelling zonder podium, decor of tribune, waarbij het publiek een blinddoek draagt. Directeur Edwin Frei in het persbericht over deze voorstelling: 'Al vele jaren bieden wij een arrangement voor blinden en slechtzienden voor het Shakespearetheater in Diever. We bieden dan extra voorzieningen, waardoor deze 'gewone' toneelvoorstelling beter is te volgen.

Maar er blijft natuurlijk altijd een gemis van het visuele aspect. Nu grijpen we ons eeuwfeest aan om een keer theater te maken met als uitgangspunt: *niet zien*. Daardoor zal bij deze voorstelling een blinde of slechtziende geen beperking ervaren. En dat is precies wat wij al 100 jaar nastreven.' Koningin Beatrix bezoekt deze première in een tot theater omgebouwde loods van de firma Barenbrug aan de Duitsekampweg in Wolfheze. De koningin laat na afloop van de voorstelling blijken onder de indruk te zijn van het feit dat in het toneelstuk *Ongezien* zó veel zintuigen worden aangesproken.

Daarna brengt de koningin een kort bezoek aan Het Schild, luistert in de hal naar het Schildkoor en spreekt in de Oranjerie enthousiast en betrokken met veel bewoners, medewerkers en vrijwilligers. De komst van de koningin is de kroon op het jubileumfeest.

Na deze première volgen er nog een twintigtal voorstellingen die allemaal volledig zijn uitverkocht.

'Een felicitatie waard! Ik vind het bijzonder mooi dat Het Schild al honderd jaar bestaat. Het betekent honderd jaar zelfstandig wonen en een 'eigen' plek voor blinde en slechtziende ouderen in Wolfheze. Als gemeente willen wij er voor alle inwoners zijn. Het Schild maakt dat mogelijk!'

Burgemeester J.P. Gebben (2012)

Koningin Beatrix poseert na afloop van de voorstelling met de spelers van het stuk *Ongezien*. In het midden (met korte baard) staat de regisseur Jack Nieborg, bekend van onder andere het Shakespearetheater in Diever. (foto: Linda Korf de Gidts)

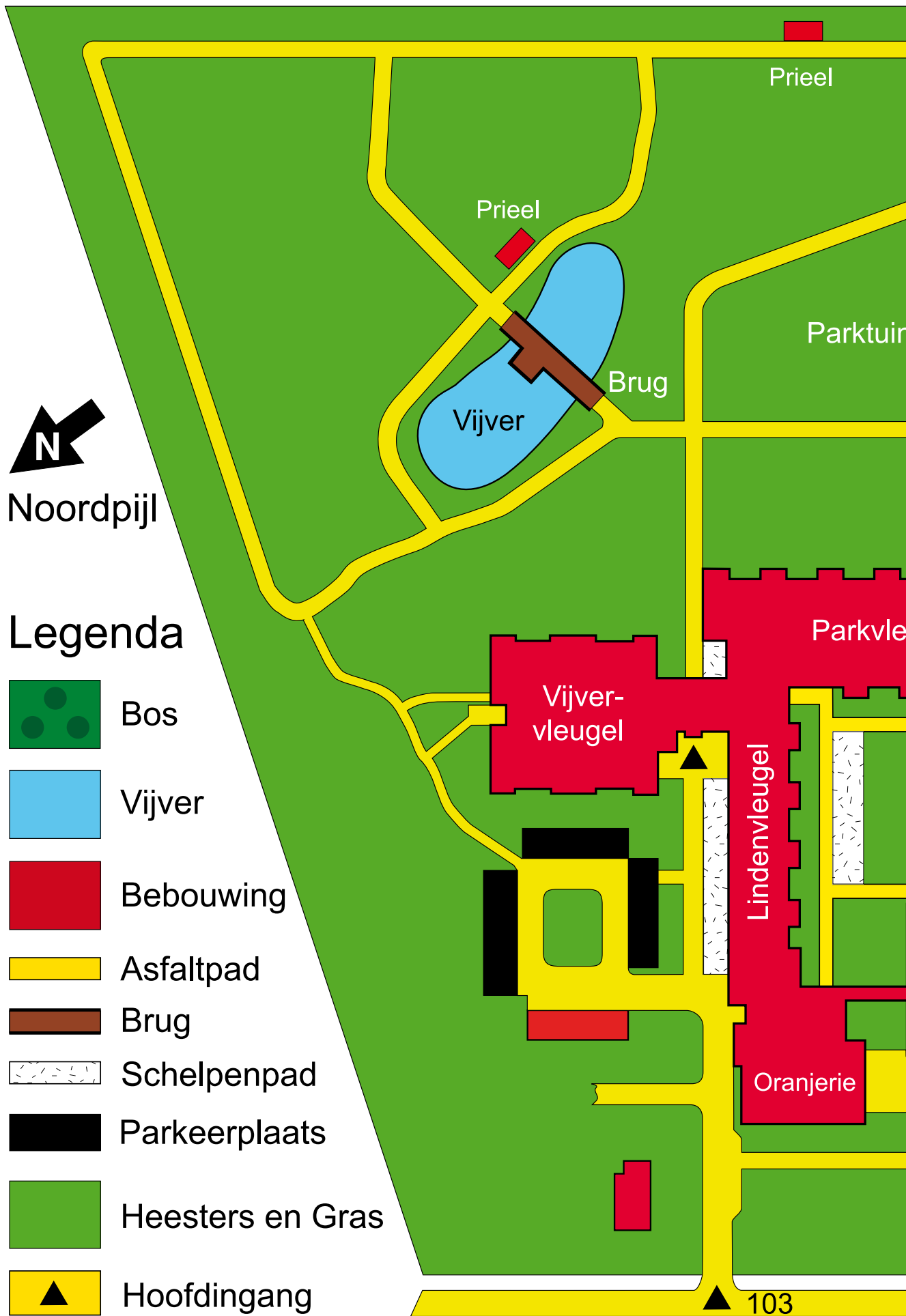

Koningin Beatrix wordt bij Het Schild begroet door vijf blazers en heeft net van Thalissa Davidse een boeket aangeboden gekregen. Piet Davidse, de opa van Thalissa, wordt door de directeur Edwin Frei (rechts) aan de koningin voorgesteld. Links op de foto is de op 10 februari onthulde mozaïeksofa te zien. (foto Ronald Davidse)

In mei wordt voor de bewoners in de Oranjerie door 15 personen een groot hoorspel opgevoerd met als titel *Een Stem uit het Verleden*. In dit historische hoorspel wordt een oude kist opgegraven met een 70-tal verschillende voorwerpen die elk een verhaal vertellen uit de tijd dat Sara Mansvelt directrice was. Activiteitenbegeleider Jan Koopmans heeft dit hoorspel geschreven en daarbij als inspiratiebron gebruik gemaakt van de jubileumboekjes uit 1987 en 2002.

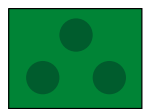
Het hele jaar 2012 viert Het Schild het jubileum, iedere maand zijn er activiteiten en festiviteiten. Bijzonder is het grote diner voor 250 blinden en slechtzienden uit het gehele land (met allemaal makkelijk te eten gerechtjes) en een dorpsborrel voor alle inwoners van Wolfheze.

Op 19 augustus, de dag dat precies 101 jaar geleden de eerste steen werd gelegd door koningin Wilhelmina, wordt deze eerste steen uit 1911 én de gedenksteen uit 1949 onthuld. Deze stenen zijn jaren opgeborgen geweest en hebben weer een prominente plaats gekregen naast de hoofdentree. Met een concert wordt ook een nieuwe piano in gebruik genomen. De aanschaf van de piano wordt mede mogelijk gemaakt door bijdragen van vele cliënten, vrijwilligers en anderen, waarbij de opbrengst door het Nationaal Ouderenfonds wordt verdubbeld.

Noordpijl

Legenda

Bos

Vijver

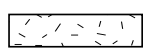
Bebouwing

Asfaltpad

Brug

Schelpenpad

Parkeerplaats

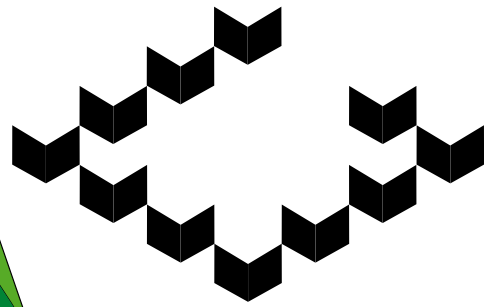
Heesters en Gras

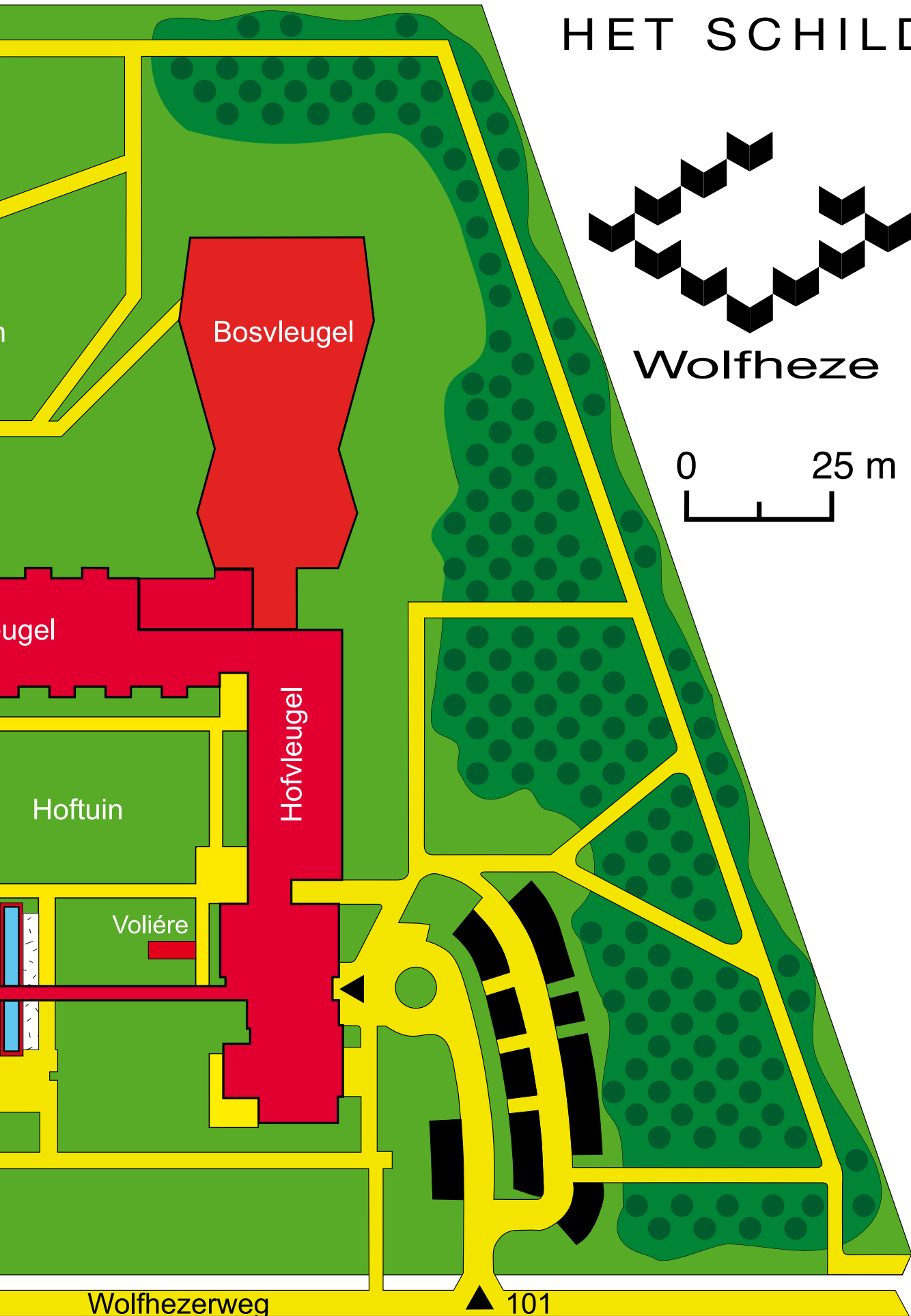
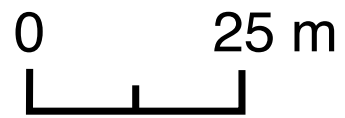
Hoofdingang

103

HET SCHILD

Wolfheze

Over de auteur

Ulbe Anema (Hoorn, 1940) gaat zich vanaf het moment dat hij in Wolfheze een huis koopt (1975) intensief bezighouden met de lokale geschiedenis, speciaal gericht op het dorp Wolfheze. De aanschaf van het antiquarische boekje *Het Landgoed Wolfhezen - een verdwenen dorp* (Alb. Oltmans, 1922) zet hem op dit spoor en hij bouwt een collectie ansichtkaarten, kaarten, documenten en foto's over zijn dorp en de directe omgeving op. Ook contacten met autochtone Wolfhezenaren leveren hem een schat aan informatie op voor zijn inmiddels zeer uitgebreide archief.

Twee jubileumboekjes over *Het Schild, centrum voor visueel gehandicapte ouderen* (de toenmalige benaming) in 1987 en 2002 en de boekjes *Het kerkleven in Wolfheze in de 20ste eeuw* (2001) en *Lindenhof* (2006) verschijnen van zijn hand. Hij schrijft daarnaast artikelen in het historisch tijdschrift *Schoutambt en Heerlijkheid* en levert materiaal of werkt mee aan diverse publicaties.

Onder de titel *De Duizendjarige Den vertelde* schrijft hij sinds 2003 elk kwartaal een artikel over de historie van Wolfheze in het blad *De Wolfskreet* (oplage 750 ex.). Hiervan zijn reeds 36 afleveringen verschenen.

Hij is van 1991 tot 2004 bestuurslid van de Stichting voor Heemkunde in de gemeente Renkum, waarvan de laatste twee en een half jaar tijdelijk voorzitter. Het is in deze hoedanigheid dat hij de Stichting Museum Veluwezoom - de in 1994 ontstane dochter uit Heemkunde - nader leert kennen en waarderen. Voor Museum Veluwezoom werkt hij mee aan de productie van het standaardwerk *Magie van de Veluwezoom* en de daarbij behorende expositie.

In 2009 publiceert hij met Dick van Veelen het boek *Xeno Münninghoff - Trouw aan het Veluws landschap* en in 2011 het boek *Barend Ferwerda - Veluwezoomschilder en bestuurder*, eveneens met Dick van Veelen.

De bijzondere geschiedenis van Het Schild begint in 1890 als de blinde onderwijzer Nicolaas Schild besluit zijn leven te wijden aan het verbeteren van het lot van blinden. Met talrijke helpers weet hij landelijk geld in te zamelen voor de bouw van een Tehuis voor Alleenstaande Blinden dat in 1912 in Wolfheze wordt geopend. Tijdens de Slag om Arnhem wordt dit monumentale gebouw geheel verwoest en na de oorlog in een nieuwe vorm weer opgebouwd. Begin jaren negentig voldoet dit gebouw niet meer en wordt het stapsgewijs geheel vervangen en uitgebreid tot een modern centrum voor blinde en slechtziende ouderen, dat in 2007 zijn huidige vorm bereikt. Dit boek beschrijft de 100-jarige geschiedenis van het centrum en zijn bewoners.

